

СЛОВО

Просвіти

Без мови немає нації
slovo.prosvita.com.ua ч. 52 (325)
29-31 грудня
2005 р.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЗІ СВІТЛИМ НОВОРІЧЧЯМ!

*Хай вам здоро-
виться, достат-
ком і щастям
щедро доля всі-
хається! Україна
наша благосло-
венна нехай прав-
дою і свободою
засівається, доб-
ром і злагодою
сходить, родом
славним україн-
ським множить-
ся! Миру вам,
любові, щасливої
долі, нових пере-
мог на благо
Вітчизни!*

**"Просвіта"
вітає
друзів**

Стор. 2, 3

**Євген
Сверстюк:
"Україна
— це роз-
бурхане
море"**

Стор. 5

**Коли Морозкові
кутю їсти?**

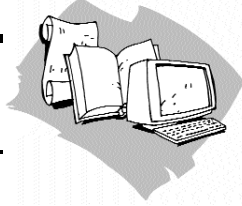
Стор. 8, 9

**Фантастичні роботи
Ольги, Олексія, Юрія...**

Стор. 14

**УСЬОГО НА РАХУНКУ
ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ —
750 387 грн. 68 коп.**

ІЗ ПЕРШИХ УСТ

— Павле Михайловичу, яким за-
пам'ятається рік, що відходить?

— Просячучись із 2005 роком,
ми не можемо не пригадувати події
політичних, хоча політика дуже
змінна. Якщо ж у ній присутня хоч
крапля істинного, то це робить полі-
тичні події історією. Швидкобі-
жуча хвиля, якою змиваються і са-
мі події, і ті постаті, що в них задія-
ні, — це ознака того часу, в якому
ми перебуваємо, — політичного
часу. Є час глибинніший, змістов-
ніший, — я його називаю україн-
ським часом.

Український час, час відліку і
перспективи української, постав із
моменту інавгурації Віктора Юшен-
ка, — після прекрасної перемоги ук-
раїнської нації над усім тим, що бу-
ло ретельно проти неї підготовлене,
розписане, політично обгрунтоване,
— хоча правдою бездарне, але фінан-
совими силами підперте, — те яро
було розірване і відкинуто україн-
ським суспільством. Переходимо до
українського часу! Чи стався той пе-
рехід? Прекрасні були домовленос-
ті, наміри, вимоги, і здавалося, що
цей час підхопив нас і невідворотно
несе за межі постколоніальної доби.
Але колоніальні системи в світі є до-
мінуючими, вони будь-який намір
жити за національними моделями
жорстоко обмежують.

Я не хотів би, аби ми на порозі
2006 року стали в розпачі й розчару-
ванні: слід розуміти, що є політичні
сили в нашому суспільстві, які спе-
кують демократією. Сьогодні
можна, заплативши певні суми, зіб-
рати натовп й оголосити, що «курс
Юшенка згубний», що «дорога до
НАТО — це дорога до пекла»; сьо-
годні можна, купивши по десять до-
ларів душі, створити політичну ма-
совку, яка буде торгувати Україною.
Це все реалії нашого дня, — такі со-
бі зловживання демократією.

Це — перебудки демократії,
зловживання позицією, яку спові-
дує Президент Віктор Ющенко, яку
ним проголошено для того, аби в
країні запанувало верховенство
права.

Кожен із нас, громадян України,
мусить усвідомити, що все, що тебе
робить розкутишим, має бути для
людини, а не обернено проти неї.
Людина починає працювати проти
себе, коли продається за десять гри-
вень чи доларів, стаючи під прапори
тієї сили, яка їй силатилася, — чи то
біло-блакитні, чи червоні, чи пра-
пори будь-якої іншої політичної си-
ли. Адже все це — політичні масов-
ки з процесу, який уже відбувся, від-
жив себе, є минулим, від якого вар-
то відмовитися назавжди.

Українськість — як домінуюча
величина — мала набути виміру, рів-
ного часові, але, на жаль, так не тра-
пилося... Чого ми хотіли, що, влас-
не, для нас, просвітян, важливо?
Нам хотілося, аби піднявся градус
національного в усіх важливих сфе-
рах. Чи піднявся він в інформацій-
ній сфері? Ні. У культурній сфері?
Ні. В освітній? Ні...

Національний градус не під-
нявся в багатьох сферах, які не по-
требують додаткових зусиль, фінан-
сування, — вони потребують нашої
допомоги Президенту Ющенку, ак-
тивної його підтримки, дій не за
принципом «воля Государева», а за
справді демократичним принци-
пом — узгодження і ради.

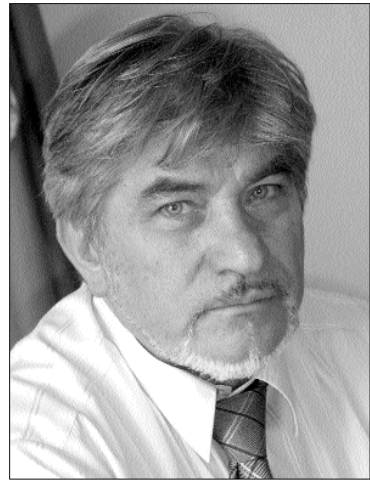
— Які події 2005-го, на Вашу дум-
ку, знакували прихід українського
часу?

— Я почав би з 29 січня — тиж-
невий термін від інавгурації Прези-
дента Віктора Юшенка, коли він
прийшов разом із іншими шану-
вальниками Героїв Крут до могили
крутян у Києві, — після тижневого
перебування в Європі. Це була його
тріумфальна поїздка, надзвичайної
державної ваги, — прорив після то-
го, як за доби Кучми в європейських
країнах до України ставилися більш
ніж зневажливо. Ця поїздка реабілі-

тувала нашу державу, нашу націю.
І після цієї поїздки він прийшов на
Аскольдову могилу, заявивши цим
своє ставлення до національних ге-
роїв.

Друга подія — 22 травня, Канів,
Чернеча гора. З'ява на могилі Шев-
ченка Президента, його перебуван-
ня — спільне, єднальне зі співгрома-
дянами, — різко відрізнялося від
звичних візитів перших осіб у су-
проводі начальствених свит —
Ющенко не демонстрував, він
справді перебував разом з українця-
ми як українець.

Для мене важливі події внутріш-
ні й роль Президента в їхньому пе-
ребігу. Ідея Мистецького Арсеналу
— нової сторінки в історії України,
грандіозного проекту і реалізації

Павло МОВЧАН: «ЧАС ГЛИБИННИЙ, ЗМІСТОВНИЙ — УКРАЇНСЬКИЙ ЧАС»

його, — це, безперечно, заслуга
В. Юшенка. Як і його дійсні зусилля
для реставрації таких історичних
об'єктів, як Батурин — палац Розу-
мовського. Його увага до Хортиці,
всіляке сприяння, аби національ-
ний заповідник з усіма його потре-
бами вписався у відповідний ланд-
шафт, культурний і історичний.

Це й відзначення річниці Голо-
домору: в такому масштабі, в тако-
му форматі ми про український Ге-
ноцид на державному рівні не гово-
рили, адже його намагалися винес-
ти за дужки історії, — згадайте, як
відзначали 70-річчя за Кучми. Для
мене були дуже важливими започ-
атковані Президентські слухання
в Українському домі, завдяки їм
оголився нерв національних проб-
лем: інформаційного простору,
книги, мови.

Звичайно ж, варто відзначити,
що економіст Ющенко добре скоре-
гував економічний курс у державі,
змінивши волюнтаристський, а б
сказав, соціалістичний, лівий курс
попереднього уряду на курс прагма-
тичний, достосований до світової
економіки і до української еконо-
міки всередині держави.

Ми не мали проблем ні з випла-
тою пенсій, ні з соціальними проєк-
тами, дефіциту бюджету не сталося
— це теж заслуга Президента.

Проте, на жаль, не вироблена та
лінія політики, яка, перш за все, ці-
кавить нас, просвітян. Це — куль-
турна політика. Тут жодна ділянка
не відпрацьована, не підготовлена.

Із моєї ініціативи були прове-
дені чотири широкоформатні пар-
ламентські слухання, прийняті рі-
шення, нормативна база підгото-
влена, аби урядові та президентські
структури, тобто, виконавча влада,
перейшли до реалізації всього того,
що було напрацьовано в Парла-
менті. Адже йшлося про кризу
культури, мовне питання, книго-
видання, кінематограф, театр, —
пільги для них, цілу низку законів,
які урядові час подати до Верховної
Ради, але новий уряд не спромігся
на це. Я особисто підготував кілька
проектів законів: про мови, про

книговидання, про 5% збір на кі-
нематограф, про використання
державного ресурсу на телекана-
лах. Усе це лежить, не задіяне.

Отже, є ціла низка проблем,
дуже важливих, до яких у виконав-
чій владі руки не дійшли. Прези-
дент їх озвучував, наполягав на їх-
ньому вирішенні, але... За п'ятна-
дцять років Кравчуком і Кучмою
сформована така система влади на
місцях, що, навіть замінивши 18
тисяч службовців, за рік не можна
ментально змінити людину, поні-
вечену і радянською, і пострадян-
ською системами. За 15 років зву-
зилася сфера впливу держави на
громадянина, і ми матимемо дуже
непрості проблеми в наступні роки.
Верховна Рада буде некон-
структивною, засягатиме на Кон-
ституцію, на уряд, і Президенту бу-
де важко вести свою діяльність. Це
будуть битви не лише за бюджет, а
й за низку законів, які б давали
можливість Україні увійти до СОТ,
це закони, в яких ідеться про пер-
спективи України.

— Що Ви скажете про російські
впливи?

— Росія реваншує, буде вико-
ристовувати найменші впливи, аби
контролювати релігійну і мовну
теми в Україні, впливати на її еко-
номіку.

Уже сьогодні на цих проблемах
спекують. Ці два моменти є

Чи не найважливіший наш проєкт
— «Етнічна музика України». Ми
зберігаємо величезний масив народ-
ної музики, який підлягав поступо-
вому зникненню. А нами на елек-
тронних носіях навіки збережено
унікальні голоси й мелодії, записані
на Бойківщині, Гуцульщині, Січе-
славщині, Миколаївщині, Херсон-
щині... Вони зафіксовані у великих
накладах, ми їх будемо тиражувати й
далі.

Ми започаткували дуже важли-
вий проєкт, — комп'ютерні ігри для
малечі: «Історія України», «Ман-
дрівка», щоб дитина осягала про-
стори України, любила свій край,
знала, хто вона і де живе, входила в
глибини історії, а комп'ютер не від-
чужував її від рідного, а наближав до
нього. Такого продукту діти ще не
мали.

Третій проєкт — це той, що сьо-
годні на вустах багатьох мистецтво-
знавців, художників. Ми його здій-
снюємо спільно з Національним ху-
дожнім музеєм України. Видано чо-
тири величезні альбоми, до яких на-
ступного року долучимо електронні
версії: «Ікона українська», «Живо-
пис XIX сторіччя», «Український
портрет», «XX сторіччя», альбоми
Світославського, Мурашка... Це д-
уже важливо, — дбаючи про всебіч-
ний мовний розвиток, поєднувати
мовні заходи з художнім, музичним
мистецтвами.

південь України відзначав сторіччя
«Просвіти» в Одесі, Херсоні, Мико-
лаєві.

Ще — спільні проєкти з Україн-
ською народною партією: Шевчен-
ків вечір у Палаці «Україна», агітпо-
хід по Криму «Сіль землі», фоль-
клорні експедиції, молодіжні проє-
кти, які реалізує «Молода Просві-
та», що активізувалася у 2005 році,
здійснила міжнародні акції, цілий
ряд заходів.

На Вінниччині голова обласної
організації Леонід Філонов має студию
«Брама» й реалізує культурологічні
телевізійні проєкти. Цікаві ініціати-
ви у Рівному, Івано-Фран-
ківську, Одесі, Криму.

Наші книги, касети, диски, на
яких стоїть марка «Просвіта», за цей
рік знайшли тисячі й тисячі адреса-
тів, — і це вагомий здобуток.

Вартий уваги проєкт «Козаць-
кий родовід», його окремі сторінки,
що вилилися у вечори, масові дійс-
тва, фестивалі.

В одному з листопадових чисел
тижневика «Слово Просвіти» наші
читачі могли бачити діаграми, яки-
ми я ілюстрував свій звіт, які дають
змогу зрозуміти, що роблять дер-
жавні структури, володіючи відпо-
відними фінансовими ресурсами, —
і що робить «Просвіта».

— **Маєте базатю задуїм?**

— Наступного року виникнуть
нові проєкти, — я їх не буду розго-
лошувати, бо є охочі перехоплювати
чужі ініціати, видавати їх за свої,
як траплялося з просвітянськими
світлицями та конкурсом студент-
ського мовного плаката, або... назва
«Логос» запатентована якоюсь фір-
мою, як назва горілки...

Я ж говорю про наш апробова-
ний кінопроєкт «Логос», у здій-
сненні якого беру участь. Це 44 серії
фільму про історію української
культури, мови, літератури, про на-
ші національні витоки, про всі істо-
ричні періоди — від Трипільщини
аж до сьогодення. Ми продовжимо
цю роботу, аби фільм було стільки,
як днів у році — 365. На чолі цього
проєкту — Дмитро Ломачук, над-
звичайно творча й послідовна лю-
дина, і «Просвіта».

Хочу принагідно подякувати ве-
дучому нашої радіопрограми «Дзвоні
Просвіти» професору Олександру
Коновцю. Хочу подякувати облас-
ним організаціям, які не відстають
від столиці. Тому оберігатимемо
всі свої інтелектуальні надбання,
продовжуючи вдалі проєкти, розви-
ваючи їх.

Скажімо, курси української мови,
які добре зарекомендували себе
в столиці. За напрацьованими тут
програмами будемо впроваджувати
їх по всій Україні, йти до людей, які
не просто хочуть здобути папірець-
сертифікат про закінчення курсів, а
глибокі знання української мови.

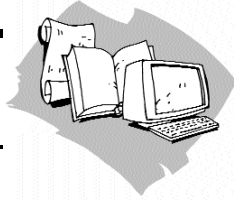
Рано чи пізно Закон про мови
буде прийнято, і жодна політична
сила не спроможеться змінити того,
що велить нам Бог: охороняти украї-
нську мову й рідну культуру.

Ми починали розмову з того,
що для нас і Вітчизни є україн-
ський час. Українському часу допо-
магає Всевишній, і ми йому допо-
магаємо, бо все, що від Бога, — віч-
не, довготривале і незбориме. Усі
лукавства на тему другої мови, фор-
мування політичної нації, — прире-
чені на розвінчення, як і все те, що
нас віддаляє, а не наближує до на-
шого національного ідеалу, який
формувався віками. Ці лукаві без-
силі перед українською нацією.
І їхня політика проти неї нікому не
потрібна.

Вітаю всіх читачів «Слова Прос-
віти», просвітян України з Новоріч-
чям і Різдвом Христовим, вклоняю-
ся Вам за громадську роботу, при-
свячену слугуванню Істині. Споді-
ваємося, що саме так її розуміють ті,
хто довокла нас, хто з нами, хто
щойно до нас приєднався. Істина —
це назавжди!

Відбулися відзначення ювілеїв
крайових «Просвіт» — нещодавно

● **Кор.** «СП»

Микола НЕСТЕРЧУК, відповідальний секретар ВУТ «Просвіта» імені Т. Шевченка:

— Цього року «Просвіті» є чим похвалитися! Відбулися ряд науково-практичних конференцій, «круглих столів», вагомим став Міжнародний конгрес «Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні та світі», проведений спільно з Науково-дослідним інститутом українознавства Міністерства освіти і науки під патронатом Президента України Віктора Ющенка. Незабутніми видалися фестивалі, зокрема Міжнародний фестиваль мовистав, присвячений Марії Заньковецькій, IV Всеукраїнський фестиваль художніх колективів «Просвіти», традиційний обласний літературно-мистецький фестиваль «Переяславська осінь Кобзаря». Урочистими запам'яталися святкування 100-річчя Херсонської й Одеської «Просвіти». Особливими постали літературно-мистецькі вечори письменників-просвітян, зокрема вечір, присвячений виходу книги І. Драча «Противни строфи». Акцентували на роботі з молоддю: влаштували конкурс читців художньої та класичної поезії, «Диво калинове» ім. Д. Білоуса, «Шевченко в моєму серці».

Віriamo, що Новий рік стане для «Просвіти» ще більш плідним, а для українців — щедрим на тепло, радість і перемоги! З Новим роком, друзі!

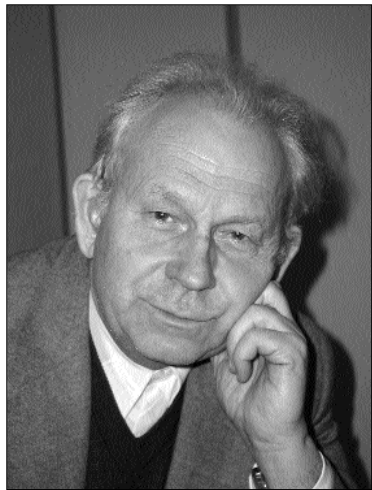
Георгій КОЖОЛЯНКО, голова Чернівецької обласної «Просвіти»:

— 2005 рік для Чернівецької «Просвіти» видався продуктивним: за участі «Просвіти» в лютому й у травні проведено дві великі міжнародні науково-практичні конференції, спільно з Інститутом післядипломної педагогічної освіти — конкурси у Чернівецькому музеї архітектури і побуту (близько 10 тис. буковинців зібралось на захід), відкрито Етнографічний музей при Чернівецькому університеті, здійснено поїздки на Кам'яну Могилу, Острів Хортиця, відсвятковано День української писемності та мови із залученням митців Буковини у Чернівецькому музично-драматичному театрі імені Ольги Кобилянської, від-

НАМ Є ЩО ЗГАДАТИ

Стукає у вікно Новий рік... Востаннє на порозі озираться до нас 2005... Ми щиро дивимося йому в вічі, але чекаємо на прийдешні зміни... Ми згадаємо здобутки і втрати, перемоги і поразки, і бажаємо один одному якнайбільше перших і якнайменше других...

крито телепрограму «Звичаї, традиції українців Буковини». Мали ми і фольклорні свята, і вечори, і зустрічі. Значно збільшилася кількість членів «Просвіти», а кількість осередків за останні десять місяців зросла втричі. А тому, вступаючи у новий рік, хочеться сподіватися, що просвітницький рух охопить усі сфери життя, а наша «Просвіта» нарешті стане всенародною.

Анатолій КИДРАТЕНКО, голова Харківської обласної «Просвіти»:

— За давніми звичаями новий рік для нас починається навесні, напередодні Великодня, коли минули Шевченківські дні: не традиційно і не по-сучасному. Саме з весни починаємо гуляти народні свята: хлоп'яче квітневе свято Весняного Ярила, Купала на літне сонцестояння, боги-спаси, свято великого врожаю у вересні. Зараз готуємося до колядування, разом із УНП проводимо новорічні вечорниці у вищих навчальних закладах.

Серед конференцій і «круглих столів», проведених цього року у вищих школах, окремо варто зупинитися на жовтневій конференції, присвяченій ушануванню пам'яті воїнів УПА, активну участь у ній брала молодь. Пожвавлення роботи з молоддю не може нас не тішити.

І якщо до студентів ми йдемо з конференціями і семінарами, то до школярів — із лекціями: проводимо відкриті уроки. Щоправда, через фінансові труднощі з лекціями їздять пенсіонери (вони мають безкоштовний проїзд).

При «Просвіті» працює лінгвоклуб із неофіційною назвою «Мишоловка»: туди ми «ловимо» молодь, яка не цікавиться національним питанням і державницькими справами, безкоштовно навчаючи їх української мови з екскурсами в історію та англійської мови на базі української. На допомогу абітурієнтам влаштуємо підготовчі курси з математики, також безкоштовні.

Великого значення ми надаємо видавничій діяльності: видаємо наукові праці, книги історичної тематики, літературні спогади. Проводимо вечори-презентації. Створюємо дитячу газету «Журавлик», при якій діє заочна школа юного кореспондента.

Співпрацює наша «Просвіта» з іншими організаціями, фірмою «Слобожанський стиль», яка займається шиттям і моделюванням

одягу національного українського строю.

Окремо варто сказати, що цього року, після обрання Президентом України Віктора Ющенка і зміни місцевого керівництва (до речі, під час Президентських виборів члени «Просвіти» були представниками на виборчих дільницях, їздили на Донбас, ми також друкували листівки), у нас покращилися стосунки з адміністрацією: з нашою думкою рахуються.

Володимир СЕМИСТЯГА, голова Луганської обласної «Просвіти»:

— Луганські просвітяни щиро вітають своїх побратимів — усіх свідомих українців на Батьківщині та в діаспорі — зі світлим святом Нового року та Різдва Христового! Рік, що минає, був сповнений високого морального піднесення всього Українського народу, зумовленого життєствердними флюїдами Помаранчевого Майдану, який засвідчив готовність нашого суспільства до системних перетворень і його прагнення самим творити власну долю у вільній національній соборній Українській державі.

За останній рік істотно зросли авторитет обласного просвітницького об'єднання, його згуртованість і сила, що визнали державні структури та політичні партії і у столиці, і в нашому краї. Культурно-мистецькі, наукові, національно-пропагандистські заходи, проведені просвітянами на Луганщині й далеко за її межами: у Донецьку, Львові, Івано-Франківську, Одесі, Києві, а також у Російській Федерації, — засвідчили високий державотворчий потенціал патріотичної громадськості східного краю.

Звичайно, не все вдалося зробити, особливо в царині боротьби українських сил за владу в області. Але ми набули неоціненного досвіду та повні сили й жаги підтвердити свій державницький вибір у безрезні 2006 року. Щиро покладаємося на наш успіх у спільних діях і продовження активної співпраці, що нас єднає. Запорука державотворчого успіху має бути у громадянській згоді, високій відповідальності за доручену справу, об'єднанні зусиль мільйонів українців у спільному прагненні зміцнити силу і славу нашої рідної України!

Нехай здійсняться наше прагнення стати, нарешті, національною спільнотою, адже ми — найстарі-

ша й найшанованіша громадська організація України.

Бажаємо всім миру, щастя, наснаги, добробуту, нових життєвих досягнень і звершень, усіх газдрів і Божих ласк!

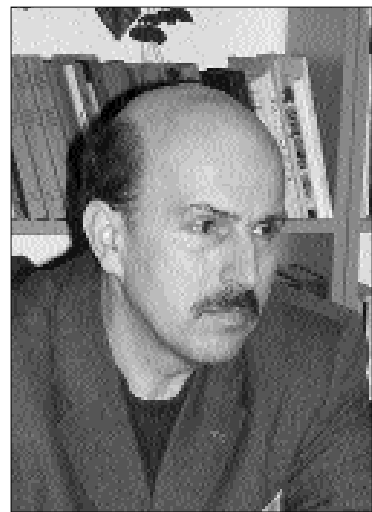
Володимир ЗАРЕМБА, письменник, голова Дніпропетровської обласної «Просвіти»:

Рік перемог минає, рік поступу квапиться... Зі славного Січеслава шлю сердечні вітання з Новим роком славним просвітянам. Хай із вами й нами завжди будуть Бог і Україна.

Радіємо перемозі Віктора Ющенка. У ній найактивнішу участь брали члени нашого Товариства.

Для січеславців минулий рік був тяжким. Просвітнянський реванш брали випадкові особи, для яких найперше — гроші. Не вдалося. Наше Товариство живе, несе слово правди, утверджує рідну українську мову, культуру, історію. Ми відмовилися від посиденьок. Тільки праця. У нас діє дитяча студія, бібліотека, картинна галерея. Ми раді нашим частим відвідувачам. Завжди з нами відомі січеславські вчені, ті, хто робить українську справу. Січеславська «Просвіта» пишеться нашим керманічем Павлом Мовчаном, який неохитно працює на українській ниві.

Із Новим роком, друзі. Щоб доля вас і нас не цуралася! Так, рік перемог минає, квапиться рік великого поступу.

Петро ШИМКІВ, голова Тернопільської обласної «Просвіти»:

— Шановні просвітяни України! Тернопільське обласне об'єд-

нання ВУТ «Просвіта» щиро-сердно вітає вас із Новим 2006 роком і Різдом Христовим. Нехай ці свята стануть початком утілення нових ідей і задумів.

Нехай додають життєвої енергії, творчої наснаги і віри в завтрашній день.

Нехай Віфлеємська зірка засяє у кожне віконечко, зігріє теплом кожному домітку, принесе міцне здоров'я, добро, достаток, мир і злагоду.

Віншуємо всім, щоб діти наші жили в духовно багатій, цивілізованій, демократичній, процвітаючій державі.

Нехай щаслива доля назавжди усміхнеться нам, а Бог благословить на добро і любов.

Галина ДОЛЬНИК, голова Одеської обласної «Просвіти»:

— Дорогі друзі й колеги, настає Новий, 2006 рік — рік наших надій і сподівань на те, що Україна вийде на широкий шлях економічного і духовного розвою, зберігши найцінніше, за що боролися наші пращури, — гордий національний дух, прагнення до свободи і збереження своєї незалежності.

Просвітяни Одещини щойно відзначили 100-річчя свого об'єднання, вшанувавши пам'ять тих світочів нашої науки, культури, політичного і громадського руху, які створили «Просвіту» в умовах пригнічення всього національно-патріотичного, через роки передавали цю духовну естафету своїм гідним продовжувачам.

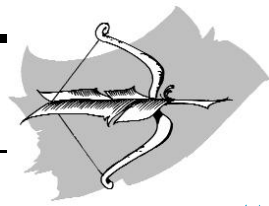
Хочемо щиро подякувати центральному правлінню, гостям із Луганщини й Криму, Вінниччини та Івано-Франківщини, Києва й Херсона, які прибули до нас на свято, тим численним нашим симпатикам, які привітали одеситів зі славним ювілеєм Одеської «Просвіти», розділили з нами радість і гордість за одну з перших організацій на теренах колишньої імперії. Ваша підтримка для нас дуже важлива, і, повірте, — ми завжди готові підтримати й вас у всіх гарних і славних починаннях. Діймо разом — і ми непереможні!

Щиро здоровимо всіх вас, дорогі друзі й колеги, з Новим роком і Різдом Христовим, зичимо сил і здоров'я для благородної й української потреби зараз в усіх куточках нашої великої держави роботи, бажаємо щастя, благополуччя й достатку в родинах, плідних здобутків на просвітнянській ниві.

Творчому талановитому колективі «Слова Просвіти» зичимо наснаги, гарних і цікавих матеріалів, численних симпатиків і передплатників — ваша (і наша!) газета вкрай потрібна просвітянам.

Щасливого всім Нового року і Різдва Христового, хай береже Господь нашу «Просвіту»!

● Сторінку підготувала **Ольга СКРИПКІНА**

МОРАЛЬНИЙ АВТОРИТЕТ

Нещодавно ми розпрощалися із ХХ століттям. Мабуть, найжорстокішою добою в історії людства. Із чим ідемо в новий вік і нове тисячоліття? Кажуть, тільки людині властива історична пам'ять... Чи навчила нас чогось історія? Про все це в розмові з філософом, релігієзнавцем, редактором часопису "Наша віра" Євгеном СВЕРСТЮКОМ.

— Кожен час треба характеризувати за ознаками, які для нього характерні. Оцінювати, не прикладаючи готових формул. Про ХХ століття дуже добре сказав англійський філософ Роберт Конквест у книзі "Роздуми над сплюндрованим сторіччям". Автор дуже інформативний та ерудований. Я би радий її прочитати людям, які замислюються над цими питаннями. Вона вийшла українською мовою у видавництві "Основи". Історія культури так склалася, що найбільш високі уми працювали майже в одному напрямку: вони підіймалися духовно. Не будучи однодумцями, переймали традицію спадкоємності. Відлік можемо почати від античності. І зовсім не випадково християнство акцентувало Платона, Аристотеля, Сократа...

ХХ століття було деструктивним. Сторіччя відчаю та втрати віри. Час ідеології. Зате з'явилися різного роду авантюристи. Вони легко кинули в розмін найбільш цінності, на яких тримається людина. Кинули цинічно, не замислюючись, що з цього вийде. Вони не працювали над тим, щоб зміцнити, укріпити людину. Їхня мета — використати людські слабкості.

— **Масте на увазі ідеологічних вождів?**

— Так, насамперед їх. І до таких пророків великої руйни, як Ніцше, ставлюся з великою обережністю: філософ був проти, щоб його книжки використовували, як керівництво до дії... Про злочин Маркса годі й говорити. В основі його Маніфесту лежить абсолютно деструктивне начало. Тобто попередню філософію, яка пояснювала світ, змінила філософія руйнації ("Як змінювався світ").

— **Чому це вчення стало таким спокусливим для людей? Чому вони так повірили, так віддалися тій "червоній чумі ХХ століття"?**

— Чому... Не думаю, що це просте питання. Було б надто спрощено вважати, що цьому сприяв лише меркантильний чинник. Начебто людей заманили мрією про матеріальне благо, якого не могла дати релігія. Загалом це вчення потрапило в момент великої духовної озлобленості, моральної кризи й занепаду. Люди не мали достатньо сил, щоб його зважити і відкинути. Тому найплодотворішим розсадником деструкції стала духовно ослаблена Росія...

— **Росія, котра, попри все, вважає себе найбільш духовною країною, з найбільш чистим і душевним народом, котрий почергово виставляє лівніські та православні гасла...**

— Бачите, ця країна тому і виставляє православні гасла, що неспокійно себе почуває. Вона непевна себе, і тому галасує. Це мені нагадує відому доповідь Сталіна

КОЖЕН ОДВАЖНИЙ КРОК ОЦІНЮЄТЬСЯ...

після війни. Окреслюючи найслабші сторони своєї системи, він доводив, що саме завдяки їм СРСР переміг.

— **Ми говорили про кризу ХХ століття... А чи зробило висновки ХХІ століття? Чи є тенденція до аналізу, обмірковування?**

— Люди твердо знають, що історія нічого не вчить, але все одно вимагають, щоб вона їх учила і подавала висновки. Те, що ми зараз маємо у ХХІ столітті, — не результат умовиводів. Великі зміни відбуваються поза нашою свідомістю. Ці зміни очевидні, але їх не завжди розуміють. Наприклад, ми думали, що Чорнобиль — просто наша національна катастрофа. Тим часом саме він дав світові сигнал до демонтажу старої системи. Чорнобиль започаткував зміни у Кремлі. Практично після цього вибуху стало зрозуміло, що нагромадження атомної зброї — безглуздя, і потрібен демонтаж усієї, так званої, воєнної доктрини. Це приклад, коли велике нещастя дало світові імпульс. Ніхто не думав, що ця система так швидко впаде...

— **Було відчуття, що вона вічна...**

— З'явилися різні публікації... У деяких ставилося питання "Чи проіснує СРСР до 1984 року"... І в Орuela був роман на цю тему... Але все одно вважалося, що це просто гра з драконом, а не вгадування дати. І ніхто не сподівався, що система впаде сама. Дуже боялися, що те величезне нагромадження зброї піде в хід. Боялися Росію — країну, яка визнає силу і тільки силу. І раптом виявилось, що слабенький дисидентський рух викликав "гласність", розхитав імперію. Рух, який ставив в основу права людини і свободу слова. Але цього було достатньо, щоб повалити Берлінську стіну. На наших очах сталося диво. І ми не зрозуміли... Це диво важко було передбачити і ще важче осмислити. Триста років імперія будувала доктрину, основою якої була вічна дружба з Україною. Якби хтось сказав, що в 1991 році Україна майже одностайно проголосує за відокремлення, — абсурд!.. Коли Єльцин дізнався, що готується референдум, він потирав руки від радості. Думав, що тільки підкріпить формулу "навіки разом"... А тепер подивімося, який народ проголосував за незалежність: здеморалізований, скалічений, позбавлений інтелігенції. У країні, де людина людини не чує... Це друге диво, яке сталося на наших очах. Ми його недооцінили. Безперечно, тут є рука Провидіння. З тією спадщиною, яку залишило нам ХХ століття, дуже важко щось збудувати. У нас виникли партії, які зі спокійною совістю можна

було б назвати партіями негідників. Вони навіть не приховували того. І раптом у тій брудній атмосфері — моральна революція минулого року! Думаю, вона стала великим приголомшенням для всіх. Ми учасники подій, які на зміну насильства утверджують принцип моралі. Незважаючи на великий дефіцит моралі... Український світ іде дорогою великих змін... Дорогою, якої його не вчили...

— **У контексті довготривалих хитань між сходом і заходом, чи реально для України знайти свій окремий шлях розвитку?**

— Хитання між сходом і заходом — дуже природне. Україна — це велике розбурхане море. І ясно, що величезна маса людей хитається туди, куди її схилили століттями. Тобто вона інертно тягнеться до сходу. Разом із тим розум підказує, що на схід дороги немає. Росія — сліпа й інертна сила. Вона навіть не знає, що з нею трапилося. Власне, сьогодні ми маємо справу з інтелектуально і морально збанкрутою країною. Вона не може піднятися до самоусвідомлення. Не кажучи вже про покаяння та самоочищення.

Ще одне з великих чудес, яке сталося, — це утвердження українського імені в світі. Ми навіть не уявляємо, до якої міри воно було спалюване. Сприяли повії, які поїхали на захід, і повії, які очолили український уряд. Важко собі уявити більших моральних банкрутів, ніж перші два президенти — Кравчук і Кучма. Велике посміховисько і ганьба. І разом із тим усе це якось раптом упало, і світ почав доброзичливо дивитися в наш бік. Раніше знали тільки декілька українських імен. Наші поети-мученики були гарними іменами, але для світу не дуже великими...

— **Просто світ про них нічого не знав...**

— Це для мене одне й те саме. Хоча не можна сказати, що світ таки нічого не знав. Принаймні реакція на смерть Стуса була на рівні президентів найбільших країн Заходу. На жаль, через слабке інформаційне поле, ми й досі не зробили популярними славні українські імена...

— **У нашій державі дуже популярними є консультанти, експерти, політологи... Але чому така слабка затребуваність у моральних авторитетів?**

— По-перше, що таке "у нашій державі"? Наша держава — це наші державці. Адже якщо говорити про моральні авторитети Кучми чи його колишньому адміністратору, то для них ці слова нікчемні. Якщо ви їм нагадаєте Євангельське положення про силу слабкості, для

них це буде порожнім звуком. Для цього треба бути на певному шаблі морального й інтелектуального розвитку. Нам бракує таких людей. Протягом століть робився відсів і селекція поміж інтелігенції. Щоб не було кому навіть розуміти, хто є авторитет. Маємо спадщину тих часів і не підняли високо...

— **Попри все церкви чи не в кожному селі...**

— Кількість церков не є показником його морального рівня. Але, думаю, в народі є набагато більше релігійного духу, ніж у церквах. Деякі наші церкви політично заангажовані. Найбільша церква, яка тепер є в Україні, у прямому розумінні слова виникла із союзу з лукавим. 1943 року Сталін і Берія вирішили відновити Московський патріархат. Його розбудували за допомогою НКВД. Тож сьогодні там ті самі кадри, і носять вони під рясами ті самі ордени і пишануться ними. У найкращому становищі Греко-Католицька Церква, бо вона має вишколені на заході священницькі кадри. Їх поповнюють люди, які проходили чернечий послух.

— **Пане Євгене, як сприймаю на віру, що християнство — для сильних духом... Але що Ви можете сказати тим, хто вважає християнство релігією слабких?**

— По-перше, ця концепція з'явилася у період великого духовного занепаду. Її виразником став Ніцше. У математиці є спосіб доведення від супротивного. Зараз ми спостерігаємо у суспільстві цей спосіб. Ми побачили наслідки впровадження релігії "сильних". І в результаті — повну дискредитацію культури сили.

— **Вас не лякає потужність сектантського руху в Україні?**

— Сектантський рух — ознака великої розпорошеності у суспільстві. Православна Церква не виконує своєї місії. І не тільки тому, що вона — поділена. Там бракує позитивного духу й любові, яка б притягувала людей. Панує дух ворожнечі. Передусім поміж єпископату... Цим користуються засновники різноманітних релігійних сект. Україна для них — дуже привабливе поле. В нашому народі вони відчувають більший попит, ніж серед інших націй.

— **Ловці душ...**

— Так, ослаблених душ. І якщо мірою вони рятують, нам ще не зовсім зрозуміло, але вони працюють на "поділ". Для народу це дуже шкідливо. Зрештою, маємо упадкований "поділ". Є в Шевченка такий вираз "Свої люди як чужі

— ні з ким говорити". У нас немає праці на об'єднання та формотворчість. Немає тієї сили, яка б духовно єднала націю. Занадто багато в людей негативної енергії та обмаль позитивної. Люди не вміють запропонувати один одному гарну книжку чи газету. Зате дуже швидко діляться своїми негативними емоціями про президента, який не зробив їхнього життя кращим. Вони знаходять винних... Цілком зрозуміло, що жодна революція, навіть якщо вона не така "мокра" та "червона", як 1917 року, не зробить людей кращими. Не змінить і не наповнить. Вони будуть завтра ті ж самі, що й учора. Советський режим силою страху притлумлював негативні емоції, тримав у шорхах...

— **Бо це ж не порядок...**

— Суспільство тим часом навчилося подвійного стандарту — показувати дулю в кишені. Тепер йому дозволено показувати дулю назовні. І цей негатив оформився в цілі партії. Є партія негідників, є партія тих, що скавчать, є партія тих, що плюються. Ми спостерігаємо об'єднання різних форм душевнохворих людей.

— **Тобто, знову можемо повторити, що історія нічого не вчить... Коли ж цим негідним утворенням прийде край?**

— Думаю, що в подібній формі сортується зіпсутий людський матеріал. Ці партії з'явилися уже багато разів і думали, що переможуть. Але терпіли поразку... Значить, позитив є.

— **Попередньо Ви казали, що будь-яка революція не дає поштової чи заряду для очищення. Тоді звідки його чекати? Це має бути якесь самоусвідомлення, мовчання, мислення... Але як спонукати думати?**

— Це вічне питання... "Фантазіє, ти сило чарівна, що збудувала світ в порожньому просторі..." І далі Леся Українка завершує роздум: "Як научить байдужих почувати, як збудити розум, що занув?" Вічне українське питання... Аби приспати, над тим розумом добре попрацювали... Найважчий тягар лежить на ентузіастах. Між іншим, коли у XIV столітті була епідемія чуми, то здавалося, що ніякої надії немає. Але знайшовся один лікар і пішов лікувати. Із точки зору здорового глузду, — то був нонсенс. Але він почав щось робити... Кожен чесний крок, кожен одважний крок оцінюється. Люди бачать більше, ніж ми собі уявляємо.

Уляна ГЛІБЧУК

За всіх темних часів є такі, що позбавлені спадку, — їм не належить минуле. Та й ближче наступне — не їхнє.

Людам далеко й до ближчого навіть. Але ми через це не вагаймося. Дужче в собі зберігаймо пізнаний образ. Він поміж людей вже стояв, поміж недоли стояв і поміж нічогонезнання стояв, як існуючий, зорі до себе пригнувши з неба безпечно. Ангеле! Це я тобі тут покажу! Хай в зіницях твоїх він піднесеться, врятований вресіті й стрімчастий.

Мури, пілони, сфінкси, аркади, підпори, в занепалих або почужілих оселях — сірий собор.

**Райнер МАРІЯ РІЛЬКЕ,
із "Дуїнянських елегій"**

230-річчю зруйнування останньої Запорозької Січі і 315-річчю з дня народження її останнього кошового Петра Калнишевського — присвячується

Закінчення.

Початок у ч. 45, 48 за 2005 р.

3. І ПРО ЗАПОВІТІ

Та наша, не червона, а сонячна, Помаранчева революція, завершившись перемогою народного, а не провладного, кандидата в Президенти, таки відіграла серед зими надії на утвердження в Україні віками притлумлюваного права на свою державність, на торжество у ній правди і справедливості. Однак перемога добра над злом у людських душах — це справді лише весняна квітка надії, яку ще належить забезпечити від багатолікого чудовиська зла.

Не знаю, як кому, але мені при спогляданні сонячно-помаранчевої хвилі народного піднесення спочатку в себе в Чернівцях, а на завершення — в Києві, згадалася достеменно рідкісної ліричної сили поема-ораторія молодого Павла Тичини "Золотий гомін". Адже він її написав як відгук на пережите, побачивши подібну маніфестацію в Києві далекого червня 1917 року з нагоди проголошення Центральною Радою і Всеукраїнським військовим з'їздом відновлення державності України (ще лиш як автономії у складі Росії). Так-от, передаючи характер і масштабність того здвигу, того велелюддя, вслухаючись "в той гомін золотий", поет немов закликав сучасників: "Зоряного ранку припади вухом до землі — ... ідуть. То десь із сіл і хуторців ідуть до Києва — Шляхами, стежками, обніжками. І б'ються їх серця у такт — ідуть! Ідуть — Дзвенять немов сонця у такт — ідуть! Ідуть! Там над шляхами, стежками, обніжками. Ідуть. І всі сміються, як вино, і всі співають, як вино: Я — дужий народ. Я молодий..." Мало того, поетові прямо-таки фізично ввижалося, що з такої нагоди і "Предки. Предки встали з могил; Пішли по місту. Предки жертви сонцю приносять і того золотий гомін". Зрештою значення тієї події передав рядками: "То Україну За всі роки неслави благословляв хрестом Опромінений, Ласкою Божою в серце зранений Андрій Первозванний".

Змальована поетом картина співвідносилася мною прямо-таки один до одного з тією хвилею нового народного зрушення, свідком і учасником якого випало бути самому. Тож коли тележурналіст запитав, які почуття викликало побачене, відповів: мені радісно і тривожно водночас. Тривожно було не тільки через те, що сепаратистськими закликами сонячно-помаранчевому теплу Києва було протиставлено синьо-білий холод Донецька, а й тому, що Павлу Тичині, я знаю, невдовзі після радісно-урочистого "Золотого гомону" через якихось вісім місяців довелося написати й печально-прощальний реквієм "Пам'яті тридцяти". Віддаючи останню шану київським студентам і старшим школярам, загиллим під Крутами у бою з більшовицько-муравйовськими ординцями, поет безпомилково напрозорчив: "На Аскольдовій могилі Український цвіт! По кривавій по дорозі Нам іти у світ... На кого завзявся Кайн? Боже, покарай. Понад все вони любили Свій коханий край..."

Чим не тривожна аналогія? Отже, щоб нова хвиля сподівань, новий спалах надії в людських ду-

шах не згасав, а розвивався в потужну енергію творення, його треба матеріалізувати конкретною наполегливою роботою в різних галузях суспільного життя. Особливо ж у сфері світської, громадянської духовності. Нездарма ж у народі мовиться: на Бога уповай, але й сам робити не забувай. Тим більше, що й великий Пророк відродження нашого національного духу застеріг: "Ми не раби його, ми — люди". Та саме в цьому чи й не основна проблема. Про що може свідчити факт, що того ж 2004 року незадовго до радісно-усміненого, мирно-пісенного протесту проти владних зловживань на президентських виборах наш парламент висловився проти відзначення на державному рівні 190-річчя Т. Шевченка, але проголосував за відзначення 80-річчя комсомолу? Видно, нашим парламентарям, як і пробузнівським "щелкопйорам, іскателям мест", як висловився колись Микола Некрасов, уже не актуальним видається життєвий і творчий подвиг Кобзаря, оскільки він, мовляв,

Григорій Міщенко "Дума про козака"

обстоювати", що належить перу польського поета Кароля Войти, який став у наші дні, на порозі ХХ—ХХІ століть, найпопулярнішим священнослужителем — Папою Римським Іваном Павлом II. Отож ті, хто намагається і нині, в часи становлення державної незалежності України, всіяко компрометувати і глумитися над творчістю і самою постаттю Шев-

нібито імперлібералізованій Росії. Він активно культивувався саме "на нашій не своїй землі" у складі не лише царської, а й більшовицької імперії. Його задатки "систематично плекала, підготувала вся дотеперішня чиновницько-автократична школа, привчаючи суспільство ігнорувати все органічно виросле, своєрідне, партикулярне й індивідуальне,

ГАНЬБА ПОРАЗОК І СЛАВА ПЕРЕМОГ, або КОРОТКА ХРОНОЛОГІЯ ВЕЛИКОГО ЗЛА

Іван Фізер "Звитяга"

у своєму "Заповіті" та й інших заповідально-волелюбних творах закликав до кровопролиття. Але ж наш великий Тарас не був воєначальником чи більшовицьким комісаром, які саме в такому плані використовували окремі поетові рядки. Він був лише великим поетом-революціонером — геніальним виразником думок і почувань свого народу. А тому його заклик "...вставайте. Кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропите..." — не наказ військовика, що за всяку ціну прагне добитися перемоги, а метафора. Тобто, лаконічне і емке художнє узагальнення різних форм боротьби за свободу, серед яких найперша — "рвати кайдани", кайдани доктрин, догм, стереотипів, суєслов'я і лицемірства, у які закуто волелюбний дух нації. І в такому розумінні цей заклик цілком співзвучний із формулою "свободою не можна тільки користуватися, її повсякчас треба

чечка, виявляють себе справді злими ворогами не лише українського народу, а й самої ідеї свободи людини, свободи народів.

І про це не дають забути як сам Кобзарів "Заповіт", якому в грудні минає рівно 160 (а нашої народній українській революції — перший рік), так і парламентські вибори, що своєю наростаючою напругою вже тепер викликають враження політичних хурделиць над небезпекою знову ж таки "двох прірв". І важливо зауважити, що суть першої з них проникливо розкрив найперший продовжувач революційного подвигу Кобзаря Іван Франко. Зокрема у заключному творі своєї заповідальної тетралогії, що його він написав у формі відкритого листа до молоді рівно сто років тому, на самому початку першої російської революції. Передіраючи в ньому неминучий "упадок абсолютизму", монархії, одноосібної влади царя, імператора, він водночас привертая увагу до наступника, що прийде на зміну тому абсолютизму із його трьома доктринами — "православ'є, самодержав'є, обрусеніє". "Сей наступник, — писав Франко, — не який-небудь сфінкс із закритим лицем. Він давно відомий і виразно зазначив свою фізіономію вже в дотеперішній Росії". Коротше кажучи, це буде все той же доктринерський за своєю природою російський лібералізм, який, упадкувавши із царської тріади лише ще дві останні доктрини, тобто "ідею нероздільності і єдності Росії, непорушності російського великодержавного становища", не пощадить заради їхнього втілення ні нації, ні конкретних живих людей, продовжуючи ту ж "політику руйнування, визискування та оглуплення окраїн для "добра" центра"... І цей лібералізм функціонує й нині не лише за межами уже нібито незалежної України, у

погорджувати ним як дрібним і ретроградним, або ломити його, як незгідне з однопільним характером Росії". І найяскравішим підтвердженням цього є нинішні наростаючі атаки імпер-інтершовінізму на державність української мови при фактичному витісненні її з українського інформаційного простору.

Про представника "другої прірви", якого ми нині бачимо в образі "крутого бізнесмена", "нового українця", "нового русско-го", І. Франку не довелося говорити. Бо та, перша, російська революція, з огляду на початок якої він писав свого листа, була російським царизмом роздавлена, а її продовження, уже по смерті Каменярка, друга революція, зазнала поразки внаслідок збройного контрреволюційного перевороту, вчиненого найкрутішим за всіх крутих політиків російським більшовизмом. Кинувши народові популістське гасло "фабрики, заводи — робітникам, земля — селянам, хліб — голодним", розправившись найперше зі своїми союзниками по перевороту — есерами, він утвердив на 1/6 земної кулі таку систему, на адресу якої І. Франко чітко висловився ще до свого "заповіту": "народна держава" у разі її утвердження на марксистсько-енгельсівських засадах "сталась би величезною народною тюрмою... А де немає росту, розвитку, боротьби і конкуренції у сфері ідеалів, там і продукція попадає в китайський засті". І далі: "Все, що йде поза рамки нації, се або фантасмагорию людей, що інтернаціональними ідеалами раді би прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хворобливий сентименталізм фантастів, що раді би широкими "вселюдськими" фразами прикрити своє духовне відчуження від рідної нації..."

Отакій він і є — представник другої "прірви" — скоробагачко-прихвизатор, олігарх, новоявлений нащадок "чумазого" початку ХХІ століття. Якому "без надобності" не тільки Котляревський як уславлений зачинатель нового українського письменства, а й сама Україна з її державною незалежністю і державністю української мови. Цей новоявлений "герой нашого часу", нерідко вчорашній інтерідеолог вчорашньої компартократії, виявивши майстерність проходження "між крапельок" у час розвалу "великого и могучого", перш за все дбає про свій нажитий на народному зубожінні капітал. Тому він охоче зупиміряє теперішню доктрину глобалізації до своєї заповітної мрії — якщо не створення власної бізнесімперії, необмеженої будь-якими кордонами, то принаймні такого забезпечення власного, родинного, кланового капіталу, якому б не загрозувала будь-яка репривізація, а тим більше та експропріація, яка була здійснена більшовизмом під бадьорі заклики — "кто был ничем, тот станет всем".

Тож маючи таких представників двох ненаситних "прірв", чи можна дивуватися, що, як твердять учені-медики, зокрема ж таки, Російської Федерації, народи не лише Росії, а й пострадянського простору спіткало незнане досі лихо скорочення тривалості життя і такого зростання смертності, яке належить класифікувати лише як "надсмертність". При цьому основна його причина вбачається, звичайно, у погіршенні, але не стільки економічного, скільки емоційного стану суспільства, зумовленого ескалацією, прогресуючим наростанням гнівливості, ворожості, цинізму, озлоблення. І зрозуміло, що цей "букет" — не виключне породження нашого часу. Його коріння — у глибині віків. Зокрема й віків нашої історії. І як тут не згадати давньоіндійського вислову: "Плід перемоги — ненависть, доля переможеного — печаль. Спокійний і щасливий той, хто відмовився і від перемоги, і від поразки". Разом із тим маємо дякувати Богові, що на цьому нашому тернистому шляху, з'явилися високодостойні Люди, які глибоко вірили в непереможну місію любові до рідної землі та любові до ближнього. Адже вони, згораючи у протистовісті зі злом, переймаючи ту віру від попередників, передавали її своїм наступникам як Священний Заповіт, що узагальнює досвід особистий, національний, загальнолюдський. Таким, зрештою, став і "заповіт" І. Франка (написаний через 60 років після Шевченкового "Поховайте та вставайте"), що в поетично-філософській поемі "Мойсей", лірико-романтичної прозі оповідань "Під оборогом" і "Сойчине крило" та публіцистичному зверненні "Одвертий лист до галицько-української молоді", поєднавши біблійні мотиви з конкретикою сучасності, кликав нові покоління борців за національне визволення змобілізувати всі свої сили, твердо стоячи на тім, на чому стояв сам, посилаючись на чеського поета:

У зорях небесних великий закон
Написаний золотолитий,
Закон над законами: свій рідний край
Над все ти повинен любити.

• **Віктор КОСЯЧЕНКО**,
доцент, кандидат філологічних наук, заслужений працівник освіти України

У КУЛТУРАХ ВР

— Ваша думка про існуючі проекти закону про мови...

Лілія Григорович: Нам сьогодні треба писати проекти на підтримку української мови. А з тих, що вже запропоновані, — якщо вони звужують вплив української мови, то, звичайно, за них голосувати не буду.

Степан Хмара: Там дуже багато законопроектів, які намагаються просунути ідею двомовності. Я категорично проти цього. Тому що я був у групі тих, хто доклав максимальних зусиль, аби в нас була 10 стаття Конституції такою, якою вона є, де єдиною державною мовою на всій території України визнається українська. І питання про якісь там двомовності ні під яким приводом не повинно ставитися, бо це суперечить Конституції і нашій національній безпеці. Тому що питання мови — це питання великої політики. Бо тут не йдеться про те, що утискаються права тих, хто не володіє українською мовою: в Україні всі мають можливість оволодіти українською. А той, хто йде на державну службу, повинен володіти державною мовою. Це загальноприйняте правило в цілому світі. Чи можна увести, що у Франції, в Німеччині, в Америці чи в Іспанії чиновник іде на державну службу і не знає відповідно французької, німецької, англійської чи іспанської мови? Це — абсурд. Там такого не може бути. Це тільки в нас можливе. Це все-таки відбувається з вини вищого державного керівництва, яке мало б робити все, щоб виконувалася 10 стаття Конституції. Знаєте, якби така принципова позиція була, то, я думаю, давно б уже ці провокації і спекуляції на ґрунті мовного питання відійшли в минуле.

Сергій Соболев: Вважаю, що в нас на сьогодні є діючий закон, який не виконаний. Причому невиконаний на 50%. Нам треба виконувати той закон, який є, фінансувати з бюджету, створювати відповідні умови, і я думаю, що все буде нормально. А те, що зараз відбувається, то це завжди буває перед виборами, коли намагаються розіграти чинник російської мови чи Росії і думають, що так зберуть свої відсотки. Дивіться, до чого компартія докотилася, уже ледь-ледь збирає трішки більше 4% голосів. Це буде очікувати й на інших авантюристів, які намагаються на

І ПО ВІРІ ВСІМ НАМ ВОЗДАСТЬСЯ

Сприяння розвитку й розширенню обсягів функціонування української мови — серед провідних напрямів діяльності ВУТ "Просвіта". А якщо переглянути "Слово Просвіти" за 2005 рік, то чи не найдражливішою і найчастіше обговорюваною на сторінці "Мова єдина" поставала тема законопроекту лідера СПУ О. Мороза, яким передбачається надати російській мові статусу офіційної.

Тож не випадково ми намагалися з'ясувати, — а що думають із цього приводу народні депутати? На наші запитання відповідають Лілія ГРИГОРОВИЧ (фракція "Наша Україна"), Степан Хмара (УНП), Сергій Соболев (ПРП).

роздмухуванні міжнародних проблем будувати свою політику в Україні.

— Як характеризуєте рік, що минає?

Л. Г.: Цей рік запам'ятується мені на все життя, тому що ми піднялися з колін і рушили. Я не знаю, звідки взялася ілюзія, що всі зміни мали відбутися миттєво? Наша четверта влада, за свободу слова для якої ми так боролися, іноді робить — чи з власної волі, чи з примусу — якусь незрозумілу преференцію для суспільства. Весь час чую від журналістів: ви розчаровані? Минуло сто днів — вам стало жити краще? А я думаю, а якби хто запитав у селянина: ви вчора посадили зерно — вже сьогодні вродило? То сказали б, що людина, яка про це запитує, — не фахівець, не знає періоду вегетації рослин. То чому ж маємо сприймати як фахового журналіста того, котрий після 100 днів запитує, чи стало жити краще? Я все це говорю до того, що свободою слова також треба вміти користуватися, тому що свобода слова може повести до раю, а може й до пекла. І після того величезного піднесення свобода слова почала сама вганяти людей у депресію. Бо хоч Президент у нас народний, але ж парламент — антинародний, обраний 2002 року за допомогою адмінресурсу, місцеве самоврядування — антинародне, за винятком, можливо, окремих регіонів, судова система — антинародна. Постає питання: чи можна зробити диво при такій відсутності демократичної вертикалі? Ми 75 років будували "светлоє майбутнє", а закінчили талонами на побутові товари першого попиту. Ми 14 років мали двох Леонідів: Макаровича і Даниловича, — і закінчили в 2003 році у списках найкорумпованіших країн. Тобто за 90 років диво не сталося. Чому ж ми довели людей до того, що вони через 100 днів почали очікувати на диво?!

Хоча диво все ж відбулося. Ми, українці, довели світові, що добро перемагає зло. З огляду на це я хочу всім побажати, щоб цей період неповторного часу, цієї епохи, до якої ми йшли століттями і яку пережили, був із нами повсякчас як оберіг, як святиня, яка стоїть у вівтарі, і допомагав, і надихав, оберігав.

С. Х.: Рік, що минає? Насамперед це великий рік — рік української революції, рік, коли український народ продемонстрував свою потенційну силу, довів, що він може, вміє захищати свою честь і гідність. Бо саме йшлося про честь і гідність, коли влада перейшла вже всі межі приниження наших громадян і не хотіла рахуватися з тим правом, яке зафіксоване в Конституції: що єдиним джерелом влади в Україні є український народ. І саме те, що відбувалося під час президентських виборів, спровокувало революцію, яка стала великим стрибком у розвитку суспільної свідомості. Я б хотів, щоб завжди влада пам'ятала цей урок, нинішня також, бо бачимо, що не завжди це усвідомлюють. Революція була не за те, щоб привести і розсадити в кабінетах тих, хто там нині сидить, — люди відстоювали зовсім інші принципи,

народ відстоював своє право. І влада мала б розуміти, що вона — наймит у народу, а не народ — наймит у влади. Це треба завжди пам'ятати. Тому рік був дуже непростий, дуже нелегкий, але це був славний рік української демократичної революції.

С. С.: Цей рік був визначальний в одному: ми перемогли всі разом, довели, що ми вільна нація, нація, яка прагне європейських цінностей.

— Ваші побажання читачам "Слова Просвіти".

Л. Г.: Побажати хочу віри — віри в себе, у свої сили, у своїх рідних і близьких, у свій народ, бо віра каміння кришить, сказано у Святому Письмі. І по вірі всім нам воздасться.

С. Х.: Хочу привітати з новорічними й різдвяними святами, побажати гарного настрою, активності, почуття гумору. І бути дуже уважними — не дати себе ошукати різним лицемірам-народолюбцям. Це дуже важливо особливо напередодні надзвичайно відповідальних виборів як до місцевих органів влади, так і до ВР, бо від цього залежатиме подальший розвиток України, якою вона буде: чи українською, чи просто українською територією, де господарюватимуть неукраїнці. Така небезпека є. Тому не треба дивитися на зовнішні атрибути й гарні обіцянки, а потрібно заглядати всередину, трошки пошкребти — хто є хто, чи відповідають гарні слова вчинкам. Бо буде багато спроб ошукати. Їх роблять ті, хто має дуже багато грошей (до речі, ті гроші, як правило, вкрадено в українського народу). Тому я закликаю до пильності, розсудливості. Наше суспільство все-таки вдосконалюється, стає досвідченішим, тому сподіваюся, воно зробить правильний вибір. І хочу нагадати, що нині — так склалося — єдиною серйозною політичною українською силою є УНП.

С. С.: Для читачів побажання одне, — щоб слово "Україна" ми завжди вимовляли з гордістю, незалежно ні від чого. Єдине — робімо все, щоб наші поводири відчували, що вони прийшли до влади тільки завдяки народу.

Записала
Леся ТКАЧ

ТРИ ПОРАДИ

Треба підсилювати національний імунітет, аби "великий, могучий" бур'ян не розрісся у душах юних киян і не заглушив української частки їхньої свідомості. Мабуть, частіше потрібно організувати семінари, зустрічі з педколективами, на яких би виступали: Іван Ющук, Анатолій Погрібний, Володимир Яворівський, — люди-епіцентри національної духовності, національної свідомості. Після спілкування з ними в багатьох освітян розкрилися б очі.

А передусім треба користуватися рідною мовою в сім'ї. Київ мав би стати взірцем у спілкуванні вишуканою, бездоганною українською мовою.

А педагогам, які не можуть прищепити своїм учням любові до

НЕЗАЛЕЖНА ДУМКА

рідної мови, я б радив видавати зарплату не гривнями, а російськими рублями: замість 600 гривень — 600 рублів. І нехай роблять висновки. Звичайно, жарт. Але якщо треба дивитися на кінцевий результат їхніх зусиль. А кращі педагоги — заохочувати не тільки морально, а й матеріально.

Нехай "Просвіта" несе світло в темні ще душі багатьох громадян України! Нехай оживає козацький дух!

Якщо ми знімаємо з очей більшість українців полуду сьогоднішню, то скільки нової енергії, розуму, сили додасться до лав патріотів.

З повагою

• **Микола ЛИТВИН**, м. Крелевець Сумської обл.

ЗНУЩАЮТЬСЯ!

Шановна редакціє! Чи не могли б Ви дізнатися, хто і з якою метою створив передачу "Життя відстанню у 10 хв." на першому каналі радіо? У цій передачі свідомо на всю Україну поширюється мовний суржик. Це робить людина, яка ховається під іменем Іван Митрофанович. Наводжу приклади: "треніровку решил", "децьке пітаніє", "ето обнадьожує", "я процон", "животное купувати", "а які цвіта, красота не вероятнона", "конешно, заспокоїв", "плівку дощолкував", "ехать када будем", "до немінуемого свіданія"...

Якщо цей І. М. не знає мови, то за яким правом йому надають мікрофон, а якщо він робить це свідомо,

А ВИ ЯК ДУМАЄТЕ?

то чому він не у в'язниці? Чию волю з паплюження мови він виконує? Що мені відповісти онуку-третьокласнику, який запитує, що значить "перве врем'я"? Учасники цієї передачі маскують свої прізвища, а адресу ховають під поштовим індексом. Себе вони називають центром освітніх реформ, а фактично знущються над державною мовою. Мої телефонні звернення за № 239-62-62 на радіо до І. Чиж, гуманітарного міністра, також листовно до В. Яворівського нічого не дали. Знущання над мовою триває.

• **Микола ВОРОЖБИТ**, просвітянин, м. Маріуполь

ЛУЦЬКИХ ЧИНОВНИКІВ ПЕРЕВІРЯТИМУТЬ НА ЗНАННЯ ТА ВІЛЬНЕ ВОЛОДІННЯ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ

Так вирішили депутати міської ради на 26 сесії.

За рішенням сесії при прийомі на роботу посадові особи складатимуть іспит на знання та вільне во-

ОФІЦІЙНО

лодіння державною мовою. А вже працюючі чиновники міськвиконкому повинні до 1 вересня наступного року скласти іспит з української.

Спеціально створена комісія контролюватиме дотримання норм сучасної української мови у ЗМІ, діяльності інформаційних, рекламних агентств, а також перевірити наявність українськомовних сигналних і попереджувальних знаків на будівництвах, спеціалізованих закладах та об'єктах.

КУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР УКРАЇНИ В МОСКВІ ПОВІДОМЛЯЄ

Усе більше людей усвідомлюють і вважають, що Культурний центр став духовним посольством України в Москві та Росії. Це справді так.

Упродовж 2005 року було проведено понад 130 заходів, у тому числі 70 культурно-масових; 10 художніх і 5 фототоваришів; близько 40 презентаційних і тематичних книжкових вернісажів і 20 відеопрограм. Усього протягом року в нас побувало понад 12 тис. відвідувачів.

Центральною заходом місяця стала презентація книги лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Юрія Барабаша "Тарас Шевченко: імператив України", в якій узав участь автор і заступник директора Інституту літератури імені Т. Шевченка НАН України Сергій Гальченко.

Учасники зустрічі з відомими шевченкознавцями торкалися важливих питань підготовки до 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка, передусім у Москві та Росії. Поет Віталій Крикуненко звернув увагу на необхідність підтримки шевченкознавчих структур в українській діаспорі, зокрема в Уфі. Як відомо, вірш "Чигрине, Чигрине..." Шевченко написав саме у Москві 14 лютого 1844 року. Поет неодноразово відвідував місто, тут у нього було чимало друзів, — перебування Тараса Григоровича в Москві потребує створення на цю тему окремої книги.

Важливим моментом у серії заходів, які пройшли в Центрі з нагоди річниці Помаранчевої революції, стала презентація 21 грудня документального фільму "День сьомий" за участю автора Наталії Фіцич, режисера Олеса Саніна та продюсера Володимира Ар'єва.

АРБАТ, 9

У рамках проекту "Родом із України" 20 грудня відбулося відкриття персональної виставки члена Спілки художників Росії, українки Тетяни Лисак-Поліщук. Наступною буде персональна виставка народного художника України Карпа Трохименка.

Спільний проект Культурного центру і Комітету з культури Москви "Юні таланти нового століття" поповнився літературно-музичною композицією "Острів радості", присвяченою 90-річчю з дня народження С. Ріхтера, уродженця Житомира. Діти читали його листи і щоденники, виконували твори українських і російських композиторів.

16 грудня з концертом класичної музики виступили лауреати міжнародних конкурсів Сусанна Григорян (скрипка) і Тарас Заньчак (віолончель). У контексті вже згаданого булгаковської виставки московський "Театр на Юго-Западе" показав у Центрі виставу "Майстер і Маргарита" (режисер Валерій Белякович). Усе це співпало з початком трансляції в Україні й Росії телесеріалу "Майстер і Маргарита" режисера Володимира Бортока. До речі, у Культурному центрі свого часу відбувся творчий вечір цього талановитого майстра, який родом із Києва.

Були відкриті книжкові виставки, зокрема до Дня Збройних сил України.

Серед новорічних урочистостей відзначу веселе й хвилююче привітання учнями нашої Недільної школи працівників Культурного центру та Посольства України в Російській Федерації. Традиційний Український музичний салон, що проходить у Центрі кожного останнього вівторка місяця, 27 грудня мав яскраво виражений новорічний характер.

• **Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО**, генеральний директор Культурного центру України в Москві, доктор історичних наук

КОЛИ МОРОЗКОВІ КУТЮ ЇСТИ?

НАРОДЖЕННЯ КАЛЕНДАРЯ

Відривний календар стає тоненьким — наближається кінець року, тепер уже старого, що відходить у минуле, в історію... А далі? Новий рік! У кіосках, у книгарнях повно календарів будь-яких форм і розмірів — від невеличких листівочок до фоліантів із безліччю найрізноманітнішої інформації про прийдешній рік. Так, 1 січня настане новий, 2006-й, рік, що має нині міжнародний статус. Але ж... У вересні святкували єврейський Новий рік. А ще є мусульманський, китайський, японський, ефіопський... То що ж це таке?

“Світ ясний — мереживо казкове, світ ясний, ні краю, ні кінця...” Так писав Василь Симоненко. І справді, світ безмежний і надзвичайно різноманітний. Що не народ, то календар, а календар — це визначення часу, а за часом — хронологія. Хронологія пов’язана з астрономією, а астрономія — то рух планет, зірок, Сонця, Місяця... Тут день і ніч, доба і тиждень, місяць, за ними рік і літочислення, а там уже й епохи, ери. Скільки всього і як багато! І в усьому цьому найголовніше — вимір часу, визначення головної його одиниці. Такою одиницею обрана доба — час обертання Землі навколо своєї осі. Та навіть доба має двояку назву: астрономи визначають зоряну і сонячну добу. Визначення їх точної тривалості, сучасний високий рівень науково-технічного прогресу викликали потребу в більш точному вимірі часу, ніж доба, хоча поділ доби на години, хвилини й секунди знали наші далекі предки. Нині вчені вимірюють час до сотої і тисячної часток секунди. Та для вивчення атомних, ядерних, лазерних та інших фізичних процесів не те що тисячної, а й мільйонної її частки буває недостатньо. Адаже — це важко уявити — за мільйонну частку секунди супутник переміщується на 1 см. Усе це призвело до того, що 1964 року Міжнародний комітет

Ескіз костюма української Снігуроньки

мір і ваг за найменшу одиницю виміру часу прийняв атомну секунду, величина якої вимірюється частотою випромінювання атомів під час їх квантових переходів з одного енергетичного стану в інший. Одиниця, еталон атомного часу дорівнює майже 10 млрд. (9192631770) електромагнітних коливань, випромінюваних атомом цезію.

З 1 січня 1972 року всі передові країни світу перейшли на вимір мікрочасу за допомогою атомних годинників. Про це слід знати ще й тому, що саме вивчення радіоактивності дало змогу великому французькому вченому П'єру Кюрі (1859—1906) відкрити радію і можливість визначення віку матерії, віку виникнення Землі. Завдяки радіоактивному методу ми маємо зразки порід із Місяця, ведеться підготовка до визначення віку Венери та Марса. Поняття часу стає доволі широким: ми нині маємо такі визначення, як “геологічний час”, “астрономічна хронологія” (від грецького “хронос” — “час”, “логос” — “знання”). Завдяки вида-

ному англійському вченому Ісааку Ньютону дані астрономічної хронології допомогли точніше визначити дати історичних подій у системах літочислення, що їх вивчає історична хронологія.

Завдяки астрономічній та історичній хронології людство створило силу-силенну календарних систем, бо в різних народів і держав у різний час виникла потреба у створенні літочислення. З'явилися різні системи, які будувалися на подібних або різних принципах підрахунку часу, що призвело до виникнення потреби в стандартизації поняття історичного часу. Питання, з якого моменту починати відлік часу, поставало перед кожним народом, перед кожною державою.

Нині широко використовується таке поняття, як ера (aera), що переважно буквально трактується як відрізок часу. Але походження цього слова доволі оригінальне: воно виникло з аббревіатури — початкових букв слів латинської фрази “Ab exordio regni Augusti”, що означає “Від початку воцаріння Августа”. Йдеться про Октавіана Августа (63 р. до н. е. — 14 р. н. е.), який у 27 році до н. е. став римським імператором, а титул Августа (возвеличеного Богом) йому присудив сенат при врученні верховної влади.

Ер — безліч. Ери династій фараонів у Єгипті, імператорів — у Японії та Китаї, римських імператорів — в Італії. У різних народів існує

кілька ер від міфічного “створення світу”, хронологія яких не збігається. Широковідомо сучасна ера від “народження Христа”. Мусульмани починають своє літочислення від так званої хіджри — часу переселення пророка Мухамеда (Магомета) з Мекки в Медину.

От ми й дійшли до календаря. Основою календаря слугують відрізки часу, що визначаються періодами видимих рухів небесних тіл. Походить слово “календар” від римського (латинського) calendarium, що означає “боргова книжка”. У Римській імперії боржники мали платити відсотки у дні календ, що припадали на дні молодика (перші дні місяця). Тому вислів “відкласти до грецького календ” означає термін, що ніколи не настане, адже поняття “календи” вживалося лише в середовищі римлян...

СКІЛЬКИ НОВИХ РОКІВ В ОДНОМУ РОЦІ?

Однак повернімося до Різдва й Нового року, які вже невдовзі з'являться на нашому календарі. Ніхто з нас сьогодні не уявляє собі цих свят без прикрашеної ялинки. І, мабуть, небагато хто знає, що традиція прикрашати різдвяне дерево прийшла з Німеччини і сягає тих часів, коли люди поклонялися деревам, особливо — вічнозеленим. Листя або глиняні з них не опалили, і це асоціювалося з безсмертям. Християни змінили цю традицію, пов'язавши її з шануванням Христа.

Вважається, що першу різдвяну ялинку встановив 1834 року у Віндзорському замку принц Альберт. Багато ялинкових прикрас із християнською символікою, що їх можна побачити в наші дні, спочатку були язичницькими символами.

Сучасна традиція зустрічати Новий рік 1 січня запозичена в римлян. Проте так було не завжди. Скажімо, в Англії Новий рік святкували 26 березня. А коли британський парламент переніс це свято на 1 січня, духівництво заявило, що це “крадіжка кількох місяців у Господа Бога”.

В Ефіопії Новий рік і в наші дні зустрічають 1 вересня. Ця країна живе за іншим календарем, що відстає від загальноприйнятого григоріанського на 7 років і 8 місяців. За традиційною системою літочислення, рік тут складається з 13 місяців. 12 місяців мають по 30 днів, а 13-й — усього 5. Ці 5 днів усі громадяни Ефіопії працюють безплатно, а кошти, зароблені в цей період, спрямовуються на соціальні потреби.

Можна ще багато розповідати про відмінності у відзначенні цих

свят за різних часів і в різних народів, але далі наша мова — про головного персонажа Новорічного свята.

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ? САНТА-КЛАУС? ДІД МОРОЗ? МОРОЗКО!

Образ сучасного Діда Мороза — американсько-європейського — з'явився не одразу. У різних країнах цей персонаж формувался на підставі різних уявлень: на півночі — від гномів, у Центральній Європі — від мандрівних акторів чи розповсюджувачів новорічних подарунків (до речі, звичай дарувати щось на Новоріччя свята пішов від Стародавнього Риму), у Східній Європі — від язичництва, від казкових і міфічних героїв.

Проте в основі все ж таки лежить міф про святого Миколая (“переможця” з грецької), який був єпископом у місті Міри (нині Демра в сучасній Туреччині) провінції Лікія. Тому Миколай відомий ще як Миколай Мерлікійський, що став загальноєвропейським святом після того, як 1087 року італійські пірати викрали його мощі й перевезли до Італії.

Коли після календарних і церковних реформ день Миколая (19 (6) грудня) наблизився до Різдва й Нового року, з'явився образ Санта-Клауса. Спочатку він був близький до образу католицького єпископа: червона шапочка, червоний плащ-накидка... 1773 року в пресі вперше з'явився Санта-Клаус в особі Святого Миколая Мерлікійського.

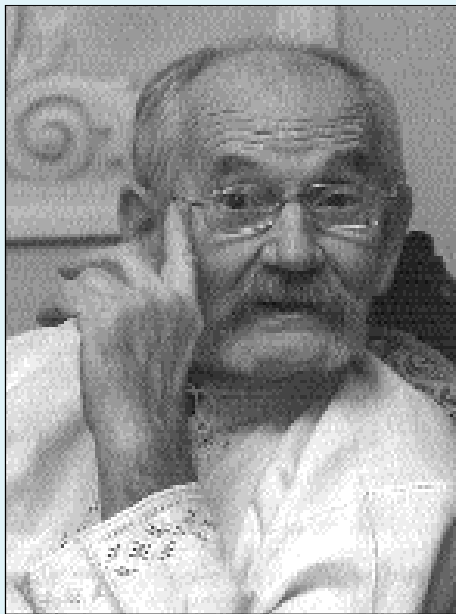
Формування образу Діда Моро-

ВОЛОДИМИР НЕРОДЕНКО “УКРАЇНСЬКЕ НЕБО”

у фольклорній царині почувається, мов риба у воді. Працюючи викладачем у Шевченковому університеті, прищеплював студентам відразу до манкуртства, розповідав їм, звідки вони є і хто вони в цьому світі, зазнавши за це звинувачень у націоналізмі.

Попри всі переслідування, створивши 1958 року студентський український фольклорно-етнографічний ансамбль “Веснянка” (цей народний ансамбль і нині живе під його художнім керівництвом), Володимир Минович зі своїми вихованцями від-

роджував і пропагував українську обрядовість. Це він у 60-ті роки вивів на київській вулиці гурти з колядками та щедрівками, — відродившись, ця традиція нині поширилася по всій Україні. Народний артист України, заслужений працівник культури, кандидат геологічних наук Володимир НЕРОДЕНКО створив унікальний рукопис майбутньої книги “Українське небо”, публікацію якого починаємо з доброї згоди автора сьогодні і продовжимо в 2006 році. Українські звичаї, легенди, вірування і забобони, пісня і казка — все це в книзі Володимира Нероденка “Українське небо”. Слідкуйте за публікаціями “Слова Просвіти”.

Володимир Минович Нероденко завжди любив і пропагував справжню українську народну культуру,

родний ансамбль і нині живе під його художнім керівництвом), Володимир Минович зі своїми вихованцями від-

за, трансформація образу Святого Миколая в Санта-Клауса пройшли досить довгий шлях і, хоч як це дивно, у сучасному вигляді цей образ оформився наприкінці XIX — на початку XX століть.

Дід Мороз (Санта-Клаус) перебрался на північ. Суперечки щодо його батьківщини — сучасної Лапландії, напівказкової країни самі, країни чаклунів і відьом (здаймо пушкінських Наїну та Фінна), знавців чорної та білої магії — точаться між Фінляндією, Швецією, Норвегією та Росією. У Московію Санта-Клаус разом із ялинкою потрапив 1700 року, після календарної реформи Петра I.

Більшовики-ленінці боролися як із Санта-Клаусом, так і з ялинкою. А коли оговталися, надали Новорічному святу потужного ідеологічного й соціально-побутового, класового значення. У 1970—1980 роках ялинка, Новорічне свято набули виняткової ролі у формуванні "совєтської нації". Русько-совєтський Дед Мороз став виразником духовної зверхності російського менталітету, російського духу.

Цей стандарт навіть після п'ятнадцятиріччя розвалу "імперії зла" міцно тримається в незалежній Україні, хоча українські новорічні традиції, образні, прекрасні, мають тисячолітнє історичне коріння.

В основі російських новорічних уявлень лежить передусім п'єса О. Островського "Снігуронька", на лібрето якої написана опера Римського-Корсакова. Островський, використавши сюжет української казки про Снігуроньку-Сніжнчану, переніс усі події в Берендеево царство кудиись на північ, у Московію, хоча відомо, що Володимир Великий після розгрому печенігів поселив рештки торків і берендєїв на Десні та Росі для захисту кордонів Київської держави. Саме на берегах Росі, біля Богоулава й було записано казку про Снігуроньку. А Діда Мороза в Україні ніколи не було. Був Мороз, Морозко в образі могутнього, красивого, доброго чоловіка. Морозко — лісовий володар, узимку — оборонець і шпигель звірів, помічник добрим людям, захисник скривджених, допомагає всім (добрим!), що заблукали в лісі й у житті.

Морозко мандрував лісами й полями, ставив льодові мости на річках і озерах, стукав палицею по деревах, від чого з'являлися тріскучі морози. Любив веселощі, приносив здоров'я та снагу тим, хто його шанував. Кого зустрічав (порядком людей, дітей), щедро обдаровував. Будував прекрасні крижані палаци в дрімучих лісах. Та й хіба могла б Весна закохатися в старого діда й народити йому красуню Снігуроньку?

Морозка досить широко шанували в Україні — на всіх зимових святах його запрошували на вечерю — "куті їсти".

Треба пам'ятати, що Морозко в українському фольклорі — не один ак: скільки в нас казкових багатирів-велетів, а Лісовики,

Щезники, Гайовики... До речі, до XIX століття голландці вважали Санта-Клауса струнким вусанем із люлькою, який забрався в оселю через димар. Лише потім на нього вдягли червону шубу, оздоблену хутром. А 1860 року американський художник Томас Найт прикрасив Санта-Клауса бородою.

Щодо відзначення Новорічних свят, то в нас тут, як на мене, суцільна абракадабра — все перемішалось. Різдво, Новий рік, зимові святки...

Святкування Нового року міналося в нас тричі. Спочатку, до Володимира Великого, ми святкували новоліття навесні.

Щедрик, щедрик, щедрівочка, Прилетіла ластівочка... — співають наші щедрувальники зимового сніжня.

Потім з'явився християнський вересневий Новий рік. Цікавим є те, що він збігся з народним ремісничим трудовим святом Свечки. 14 вересня переходили вечорами працювати при свечах, бо до того працювали від вранішньої зорі до вечірньої. Перехід до роботи ввечері знаменувався весіллям Свечки — Свечку видавали заміж. А позаяк весілля, то обов'язково має бути і весільне гілце — дерево життя, яким завжди були сосна, ялинка (вічні, вічнозелені) або вишня — дерево життя, священне дерево ведичного українського православ'я. Гілку прикрашали стрічками, квітами, шишками (весільними, печеними). А оскільки це було весілля Свечки, на ялинках з'являлися й свечки — ось вам і сучасна новорічна ялинка.

Із перенесенням Петром I Нового року на січень прийшов Санта-Клаус — Дід Мороз, а з ним і решта європейських традицій. Однак у селах і, менше, у містах усе-таки жили народні українські традиції: з дідухом, колядками і щедрівками, закликом, запросинами Морозка, посіванням, багатого і голлодною кутею, водохрещами.

Не знаю, чи варто говорити про ту нісенітницю, що виникає в нас при зимових святах. Мабуть, усе-таки варто. Перед Різдвом — Пилипівка, піст, коли забороняються розваги, скромна їжа — аж до Різдва. А за грецько-російським православ'ям, Новий рік — перед Різдвом. І на Новий рік усі співають і танцюють, п'ють та їдять скоромне.

Цікаво, що Болгарська церква, така ж православна, як і наша, перенесла Різдво за прикладом європейських країн на 25 грудня. Там усе на своїх місцях. Здоровий глузд узяв гору над церковним консерватизмом.

Як бачимо, у незалежній Україні державі ще безліч невідкладних завдань побудови й здобуття не лише економічної самостійності та самодостатності — цього не може відбутися, якщо ми не позбудемося духовного колоніалізму, не знайдемо своєї культури, своєї обрядовості, своїх звичаїв і не почнемо писатися ними.

Пишіть і їмося, бо ми того варті!

ВІФЛЕЄМСЬКИЙ ВОГОНЬ МИРУ ЄДНАЄ ВСІХ ДІТЕЙ

24 грудня о 15.00 біля пам'ятника Володимиру Великому на Володимирській гірці у Києві відбулося символічне передання в Україну Віфлеємського Вогню Миру. Акцію проводить Пласт — Національна Скаутська Організація України. У ній узяли участь понад 250 пластуни із Києва, а також діти з усіх куточків України. Вони прийшли, щоб перебрати Вогонь і передати його до своїх громад. Передачу вогню з Віфлеєма благословили Глави чотирьох українських церков — УПЦ КП, УАПЦ, УГКЦ та РКЦ.

передають усім, хто далеко від рідної домівки, щоб вони могли відчути тепло Віфлеємської зірки.

Як зберігати Вогонь до Різдва? Що робити, якщо Вогонь згасне?

Потрібно наперед подбати про збереження Вогню. Найкраще зберігати Вогонь у масляних лампадах або у стеаринових свечах, які довго горять. Святий Віфлеємський Вогонь зберігається, якщо свічка ненароком згасне і її знову запалити. Але потрібно дбати, щоб вогонь горів постійно.

До якого часу зберігати Вогонь?

Традиційно Вогонь зберігається в церкві до Водохреща (Йордану) — 19 січня. Цього року Віфлеємський Вогонь зберігатиметься у Михайлівському Золотоверхому Соборі й у греко-католицьких церквах. Кожен може взяти Вогонь на Святу Вечерю.

В Україні акція розпочалася 20 грудня, коли на польсько-українському кордоні пластуни перебрали Вогонь у харцерів — скаутів Польщі, а ті отримали його від скаутів Австрії. Пластуни передаватимуть Віфлеємський Вогонь Миру до місцевих громад по всій Україні до кінця січня: у церкви, в дитячі притулки, лікарні, державні установи. Щороку у цьому заході беруть участь понад 10 тис. пластуни, до неї також долучаються десятки тисяч дітей у сотнях міст, містечок і сіл України.

Уже понад 50 років перед Різдвом скаути Австрії запалюють свої свечечки у Віфлеємі й передають його за допомогою "скаутської естафети" як символ

миру, любові, братерства, єдності. Вогонь розвозять у всі кінці світу. До цього додаються Різдвяні вітання й побажання. Акція не пов'язана з якоюсь конкретною конфесією чи церквою.

Віфлеємський Вогонь Миру постійно горить у Віфлеємі, у церкві, яка стоїть на місці народження Ісуса Христа. Перша згадка про нього датована XII століттям. Тоді один із учасників Христових походів привіз це Світло з Віфлеєма як дар для своєї родини і близьких. Цей Вогонь — символ любові й миру, які Христос приніс на землю. Вогнем із Віфлеєма запалюють свечки вдома на Святу Вечерю. Щороку він мандрує по світу, долаючи кордони і єднаючи християн у часі Різдва Христового. Також його

Пожертви на Тарасову церкву

Продовження. Поч. у ч. 39—52 за 2003 р., ч. 2—9, 11—14, 16—18, 20—2, 28, 30, 32, 34, 37, 39, 41, 43, 45, 51 за 2004 р., ч. 3, 6, 7, 9, 11, 14, 15, 20, 22, 26—28, 29, 32, 35, 39, 42, 49, 50 за 2005 р.

Зіва Г. М.	30,00
Гаракова-Низами З. У., м. Сімферополь	20,00
Грובה Н. С.	20,00
Сеннікова Р. П.	20,00
Максимів Ю., с. Ралівка	
Самбірського р-ну Львівської обл.	17,00
Кибюк В. М., с. Устечко	
Заліщанського р-ну Тернопільської обл.	100,00
Швед Т. Ф., м. Дубровиця	
Рівненської обл.	100,00
Шевченко В. В., м. Київ	20,00
Позняк В. О., учень 5-Б класу	
Дубровицької ЗОШ № 3 Рівненської обл.	20,00
Данилюк В. О., м. Тростянець	
Івано-Франківської обл.	10,00
Єфіменко І. М., м. Київ	792,00
Іщук В. В., м. Київ	100,00
Скороходько Е. Ф., м. Київ	200,00
СП "Рубікон", м. Івано-Франківськ	300,00
Мовчан В. Е., м. Київ	50,00
Добрянська Н. А.,	

м. Запоріжжя	10,00
Максимів З. Г., м. Львів	17,00
Фостій Є. Д., м. Тернопіль	50,00
Романець С. С. та Романець М., м. Чернівці	200,00
Костенко Р. С., м. Івано-Франківськ	250,00
Дутка Н. Т., с. Лоцькіне	
Миколаївської обл.	100,00
Іващенко Л. П.	500,00
Зима О. Л., м. Київ	500,00
Пінаш Ю. О., м. Ужгород	30,00
ЗОШ I—II ст., с. Зелене	
Гусятинського р-ну Тернопільської обл. (ч/з Лис Г. І.)	50,00
Лазебник М. С., с. Лисянка	
Черкаської обл.	100,00
За заповітом художниці-монументалістки Трофимчук Л. С. зі Львова	150,00
Філія райавтодору керівник Безпалько П. П., м. Коломия	
Івано-Франківської обл.	100,00

Учителі й учні Блажівської СЗШ I—III ступенів Самбірського району Львівської обл. (ч/з Юзе'яка Й. М.)

Учителі:	
Брийовська М. М.	5,00
Бурбела В. О.	5,00
Дерев'яно В. О.	5,00
Здренник К. К.	5,00
Клименко Л. М.	5,00
Лукуляк Н. Б.	5,00
Стахурська І. Й.	5,00
Сікорська Л. В.	5,00

● Пласт — Національна Скаутська Організація України

Фецич О. П.	5,00
Целюз І. М.	5,00
Чайківська Т. М.	5,00
Шиян Г. І.	5,00
Разом:	60,00
Учні	
5 клас	7,00
6 клас	8,00
7 клас	11,00
8 клас	10,00
9 клас	13,00
10 клас	12,00
11 клас	12,00
Разом:	73,00
УСЬОГО:	133,00

КАЛЕНДАР НАШИХ ЗВИЧАЙ

Головна Рада Українського товариства охорони пам'яток історії та культури видала настінний календар "Мальована Україна" на 2006 рік. Він ілюстрований репродукціями картин заслуженого майстра народної творчості України Івана Лисенка, на заль, уже покійного. Твори І. Лисенка ввійшли до Всесвітньої енциклопедії наївного мистецтва. Сюжети для своїх картин художник віднаходив у традиційних і обрядових дійствах українського народу.

У календарі вказано дати християнських і обрядових свят, сільськогосподарських робіт, прикмети передбачення погоди на тривалий період.

● Анатолий ЗБОРОВСЬКИЙ

Малюнки автора

ОГНІ

Які огні
В височині!
Свій зір туди зведи!
Вони зрідні
Тобі й мені...
Поглянь туди, туди!

Там тьми світів
Пливуть з віків,
Нам зорячи вночі.
Ти чуєш спів
Зірок-огнів?
Не шепочи... мовчи...

Микола ВОРОНИЙ

* * *

Як тихо на землі! Як тихо
і як нестерпно — без небес.
Пантрує нас за лихом лихо,
щоб і не вмер, і не воскрес.
Ця Богом послана Голгота
веде у паділ, не до зір.
І тінь блукає потаймир,
щобвами сновигає потай.
Пощо, недоле осоружна,
оця протрація покор?
Ця дума, як стріла, натужна,
оцих волянь охриплий хор?
Та мури, мов із мертвих встали,
похмуро мовили — чекай,
ще обрядіє із печалі
твій обожоджаний край.

Василь СТУС

ВІЧНІСТЬ

Закрийте розумну книгу —
Для неї немає ще дня.
Несе наші дні, мов кригу,
Усе навмання, навмання.

Вічність із нами, близько.
Вічність проста і ясна:
Ночі чорна коліска
Гойдається біля вікна.

І на столі годинник,
Що спинився давно-давно.
Пощо рахувати години
Усе про одно й про одно?

Що в тій колісці? Може,
Може, росте дитя?..
Щільно, як щільно, Боже,
Ти запнув накриття!

Леонід ПОЛТАВА

* * *

Продихають легкі вуста письма
пророчу шпарку в мерзлому сторіччі —
і ти побачиш:
новорічні свічі
запалює двотисячна зима —
їх двадцять і одна, —
а за столи
сідають друзі, піснею обвити,
усі — живі,
і світ живий,
бо в світі
вони не виживали, а жили.
Затим побачиш:
на моїм плечі
дрімаєш ти під ранок, —
а крізь глицю
вдвляється тривожно в наші лица
зіниця тридцять першої свічі.

Ігор РИМАРУК

Фото О. Целяури

НА ПОРОЗІ РАДОСТІ

І звідки взятися тій радості, коли немає
свята на душі? Коли перебираєш дні й не бачиш
просвітку й великої мети? Та що мети —
себе не бачиш у цьому мільйонноголосому
хорі. А найгірше, коли й хору не чуєш: лише
гавкі у вольтері...

Виходжу з роботи просто на Хрещатик.
Вітрини виблискують святковими написами,
іграшками, бутафорними подарунками. Всі
готуються до Нового року й наперед радіють
— наче після святкування не настануть такі
самі дні. Та бачили ж уже, й не раз...

На поснулі дерева понавіщували святкові
гірлянди. В сутінках самих дерев не видно, і вогни
ки видаються чудернацькими фігурами, завмерлими
в повітрі. А підійдеш ближче — такі безглузді
вони на голому гіллі, ніякої таємниці...

Штовхаю скляні двері метро, і раптом...
повертаю назад. Не хочеться під землю. Переходжу
вулицю, сідаю на автобус і їду вгору по Грушевського
— до Лаври.

...Вступаю в засніжену обитель — і світ по той бік
воріт одразу гасне. У храмах світиться, через вікна
видно ікони, а людей наче й немає — так тихо. Хіба
ледве чутно пройде чернець, гляне на тебе — й одразу
викреслить із поля зору.

На оглядовому майданчику за майстернями
художників — теж нікого. Із темряви ледве вгадується
Дніпро, і не відрізниш, де ще Дніпро, а де вже небо.
Відчуваєш тільки простір і глибокий спокій. Земля
увібрала тепло, вкуталась і заснула.

Земля заснула, і стиха стало сходити небо.
Дерева здійняли руки і ловили мерехтливий сніг,
і мовби дякували. Сніг злегка, поволі вимальовував
їхні контури, і вони все чіткіше проступали в темряві.
А разом із ними — і мій силуєт.

...Сідати в автобус не хотілося, і я йшла пішки
до "Арсенальної", потім — униз по Грушевського до
Хрещатика, потім через весь Хрещатик... Отак ішла б і
йшла по вогнистому Києву, вбираючи нестримне
передчуття свята, і радості, і нових перемін. Це ж так усі
казки починаються: нема ні щастя, ні надії, і раптом...
Ну що ж, початок уже є, а "раптом" — десь от-от,
за рогом. У Новому році.

Марія ЛИТВИН

* * *

Чим повіншуєш мене
в цей ранок Різдвяний?
Мороз на волоссі твоїм
співає так тонко,
зривається хмаркою з вуст
біле ягнятко,
теленкає дзвоник його
перед нашим порогом.
Відчиняється двері —
ввійдуть три царі
до господи
і сядуть край столу,
край чистого білого поля,
і зійде під обрусом
яра пшениця,
і зійде
з престолу до столу
Свята наша баба Докія.
Що перший — Микола,
кладає калачі аж по груди:
— Мой, жінко, —
гукає до баби, —
чи ти мене видиш?
— Та виджу тебе, чоловіче.

— Бодай аби нарік
Не вздрілась уже,
не побачила
за калачами.
Що другий — то Юрій,
Юрась
тонкий, наче свічка
з веселого воску життя,
з пахучої перги,
сміється —
згорає...
і з вії,
мов з кульбаб кучерявих,
метеликів двох —
махаонів шовкових зганяє.
Що третій — Остап,
коло нього коник
з вербини
копитами креше —
чує далеку дорогу...
Хлопчина здіймає з чола
самоцвітну корону —
мрії незбутній вінець —
і мені простягає...

Софія МАЙДАНСЬКА

* * *

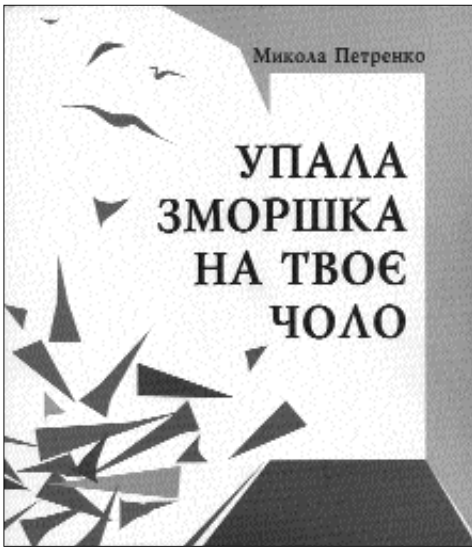
Заболіло мені.
Забіліло мені.
В білі шати святкові вбираюсь.
Повертаю до тебе на білім коні.
Як з війни переможець, вертаюсь.

Ой, на білім коні серед білого дня!
В білім світі пуги не питаюсь.
Серед білих заметів ховаю коня.
По коліна в снігах повертаюсь.

Білим снігом заносить глибокі сліди.
Повертаюсь — землі не торкаюсь.
Знаю, в тебе нема ні трави, ні води.
Кінь цього ще не знає...
Не каюсь.

Білим полем, як бодем,
так важко іти!
Бачить Бог, недаремно караюсь.
Білим полум'ям наші взяли мости.
Я ж до тебе по них повертаюсь.

Анатолій КИЧИНСЬКИЙ

З ВЕРХОГІР'Я ВИСОКИХ ЛІТ

ПОЕЗІЯ

У цьому фоліанті оптимально досконале, здається, все: зміст, тематика, ліричний сюжет, формат (60x70/16); оформлення (художник — Іван Остафійчук, дизайн — Ольга Борисенко); передмова доктора філології Тараса Салиги “Весь у полоні святої ідеї (критична силуета Миколи Петренка у мозаїці його віршів)” — це ніби дисертація, адаптована до півтора десяти сторінок. Отже, йдеться про збірку поезій Миколи Петренка “Упала зморшка на твоє чоло” (Львів: НВФ “Українські технології”, 2005. — 132 с., іл.), якою шановний автор увінчав своє 80-ліття.

Микола Петренко належить до тих поетів, до яких якнайточніше припасовуються слова М. Асєєва, що то лірик “до самої строчечной сути”. На сьогодні він видав понад 60 книг у різних жанрах, але якби написав лише саму пісню “Намалюй мені ніч...”, уже й цим би навів залишився в історії української співочої лірики. Життєвий шлях Миколи Петренка склався таким робом, що він, уродженець Полтавщини, із середини 50-х років минулого століття живе і працює у Львові. Його м’яка полтавська мова органічно вписалася назавжди в суцільне українське Галичини. Це ж як добре, що у великому органі рідного слова розрізняються тони і півтони різних поетичних індивіду-

альностей. А звучать вони цілком природно і воєдино, одразу розвінчуючи фальш постулатів політичних дворушників і пустобрехів про нібито існування “двох Україн”. Одна вона у нас, одна! — втямте нарешті.

Констатую: теми матері, хліба, трагедій голодомору 33-го і Другої світової війни — головні тематично-образні пласти цієї книги.

Драматичною виявилася поетова доля від років дитинства і до зрілості. Та він у відчай не впав, а лише переплавив пережите на рядки хвилюючої поезії (с. 32):

*А хмарки йшли, мов з неволі,
І в хмарах вітри гойдали.
Ойматки моєї льолі,
Що ангели вишивали.*

Тема матері в книзі настільки художньо укрупнена, що автор це підкреслює у назві віршів. Приклади повсюдно: “Материн світлий жаль”, “Переддень материнства”, “Материна праправа”, “Молода мати”, “Материнський вірш”, “Мамин храмовий Великдень”, “Мати полола картоплю”, “Прала мати полотна”, “Материні рушники”, “Казки матеріної матері”, “Мати ділить вечерю”, “Материн дядько”, “Війна, материне чекання”, “Мати дивиться на мене”, “Чекай нас, мати”, “Материні напуття”, “Мальована мати”, “Материн сьоме небо”, “Несу воду для матері”. Усі ці твори не фактографічні, — справу маємо з естетично довершеними поезіями, дуже часто сюжетними, в яких ліричний герой — один із провідних персонажів. До того ж ця тематика виведена із суто особистісного, а спроектована на загальнолюдські параметри, як у вірші “Квиток до раю” (с. 49):

*І тоді промовить
мати: — Сину,
Я твої печалі розведу.
Виведи з неволі Україну —
Буде рай у нашому саду.*

Тут слово матері і внутрішній монолог ліричного героя поєднуються, бо він, людина, яка стільки винесла на власних плечах, серцем чує, що й сьогодні “ворон збира колоски на стерні, як мати моя в тридцять третьому році”. Боротьба за виживання охопила всю біосферу. Але пропорції виживання підлості й несправедливості все ті ж (с. 75, 76):

*Миють руки кати —
все проститься катам?
Мамо, ти не простиш —
надто болісно нам.
Мамо, ти не простиш! —
Україна рида.
Вже той час протіка,
як із жбана вода.*

І щоб ми не звикли саме до такого часу, не заколисалися, поет постійно попереджає не в декларациях, а в досить-таки виважених художніх формах. І тут логічно додається чоловічий голос — дуже майстерно його втілено в циклі “Батькова вишиванка від матері”: так, в одному із віршів згущення однокореневих підметів розкриває велику драму українського народу, причому це втілено не на піднесенні ритму, а на його спаді (с. 78):

*Хрестики, хрестики —
потім вокзали:
Піски, Ромни, а тоді Конотоп.
Хрестики клалися
просто на шпалі —
Це для матусі, верталися щоб.
Хрестики, хрест... —
на вагони попутні,
На семафор, що
як божееський перст.
Хрестики, хрест... —
за Михайлівський Хутір.
Хрестики, хрестики,
хрестики, хрест...*

Прикметна риса рецензованої збірки — вільні, часто одночасні екскурси ліричного героя в дитинство з його голодним 33-м, у війну, в повоєння, в сьогочася і в майбутнє. І у цьому циклі — теж. Тут не випадково означений Хутір Михайлівський — звідти завжди вітри холодні і пересторожні. Бо якщо, не дай Боже, поставимо

хрест на своїй державності чи погодимося на парадокс двомовності, тоді повсякденною буде картина, зображена в такому катрені (с. 84):

*А потім прогіркло,
із хрипом,
Немов крізь щербинки
серпа:
— Покличте
дядька Архипа,
Нехай у садку закона!..*

Народ, прощаючись із комунізмом, придумав дотепну тираду: “Серп і молот — смерть і голод”. А звідки нам їх принесли?.. Отож.

Говорити про поезію Миколи Петренка — це передовсім говорити про індивідуальну майстерність її автора. Інші аспекти такі: від асоціацій пережитого і переболілого

Нова книга Миколи Петренка має таку присвяту — “Мій матері Усті Дмитрівні і всім українським матерям 1933 року...”

поет легко переходить і до суто мистецьких асоціацій (с. 87):

*І стоять, стоять
одні на вулиці:
Скорбна мати
і Скворода...*

Тут, звичайно ж, видимий поклік до Павла Тичини і його великих речей: поеми “Скорбна мати” і симфонії “Скворода”.

Вірш “Ранній візит” (с. 74) виконаний у важкій канонічній формі монорими. Та й сама чоловіча рима з проривним “р” є водночас алітерацією, що створює чітко огранений звуковий ряд.

Твір “А я учу молиточку” (с. 30, 31) побудований на засадах полісиндетону і тавтологічного рефрену.

Микола Петренко, поет визначеного ліричного струменя, при потребі легко переходить і на гротескову інвективу (с. 119):

*В безвість нас інтегрували,
Очманілих недоучок, —*

*Замість нас наклонували
Пуркісів, Бузин, Смердючок?
Чи ведуть нас до пустелі
Телевізорні циклопи, —
Підряджаючи в борделі
Афро-Азії, Європи?*

Метамова символів — основна риса вірша “Мати на Майдані”.

Поєднання засад змінного рефрену і питальної риторики складають сутність поезії “Маривні видива”.

Твір “Вовче царство” можна вважати зразком семантичного асоциансу (останній термін у віршознавстві ввів Корнелій Зелінський).

Вірш “Яблуня всміхається” природно стилізований під фольклор.

В основі маленької поеми “Упала зморшка на твоє чоло”, яка дала назву всій книжці, лежить так званий трансформативний рефрен. Ужито його десять разів, завдяки чому метаморфозу ліричного героя легко і логічно проведено від “Упала перша зморшка на чоло, уперше посивіла голова” до “Мільйонна зморшка впала на чоло, мільйонне посивіла голова”.

Навіть через високу майстерність автора і виняткову коректність видавців можна побачити не лише домінуючі успіхи збірки, а й її поодинокі недогляди. Так, незрозуміло, за чиєю редакцією вийшла книга. Швидше за все, це редакція авторська, але ж її позначати у виданні треба теж.

Історіофілософська концепція вірша “Краща із хат”, по суті, загублена через відсутність належної образності. Щось подібне трапилося і з віршем “Чотири вітри”, який залишає враження давно відомих фольклорних символів і мотивацій.

Звичайно, окремі недогляди не є визначальними і не можуть зіпсувати світлого враження від зшитка справжньої поезії “Упала зморшка на твоє чоло”.

Анатолій ГРИЗУН,
член НСПУ,
м. Суми

Роман ЛУБКІВСЬКИЙ З НОВОЇ КНИЖКИ «ЯНГОЛ У СНІГАХ»

ЯНГОЛ У СНІГАХ

Тарасові Сализі

Щось там біліє, щось видніє,
Щось десь кудись торує шлях, —
То мов тьмяніє, то ясніє, —
Напевно, янгол у снігах.

Кому несе святі глаголи?
Господню вість несе — кому?
Безрідне перекотиполе
Перепиняє шлях йому.

Та срібний відкидає посох
Корону Ірода страшно;
І там, де слід од ступнів босих,
Збудився пролісок зо сну.

Мініатюрною сурмою
У біле небо просурмить,
Над безконечністю німою
Восторжествує хоч на мить.

Тобі судилось пробуджати
І люд, і цвіт, і згаслий рід,
І мучитися, і страждати,
Нести у світ новий завіт.

Своє спасення одкровення
І ознайми, і возвісти:
У вбитий дух наш і в наймення
Вже знов закопують хрести.

Смертельну імперську зачистку
Перепини і прокляни,
Допоки, скупані в любистку
Врятовані, зростуть сини.

Хоч їх, та виведи з неволі,
Хоч їх, але зроби людьми.
Востаннє, може, нашій Долі
Майни крильми серед зими...

БАЖАННЯ
Не Янголом,
не Чортом, не Царем, —
Ні, ні, то не мої вертепні ролі; —
В гурті хотів я бути Звіздарем,
Нести різдвяну зірку в ореолі.

Ми, острівцекі хлопці, не святі;
Я до святих
чи грішних не належав.
Сніги місив. Купався в чистоті
Сліпучих, білих,
сріберних мережив.

Чутливим був до зоряних садів
Там, на Підземчі,
близько Теревовлі...
І сплинув час... Я даром володів
Не власти в сіль
у сатанинській ловлі.

Забороняли Свята! Коляду
Вигонили із душ,
хапали в тюрми,

Топтали золоту мою зірку,
Архангельські
на брухт ламали сурми.

Щось дивне берегло мене. Хоча
Які в той час моління-обереги?!
Але було усмінене дівча
І погляд — наче
море безбереге...

А темна кривда, безконечне зло
Дивилося на мене зором Вія.
Я ж, мов бурсак
спогадував чоло, —
Не мертве, ні: жива була надія!

Та дівчинка в короні золотій —
Подоба сонця
на розкішних косах —
До мене посміхалася: не стій
Поміж крикливих,
поміж безголових.

...Не став я ні царем,
ні звіздарем,
Колядником лишився. Їх багато.
Похилений під іншим тягарем,
Аніж небесний, звістуючи Свято.

Колядники минаються. І я
Піду за ними для колядування.
Та житиме — мов сонце
чи зоря —
Дарителька Любові і Страждання.

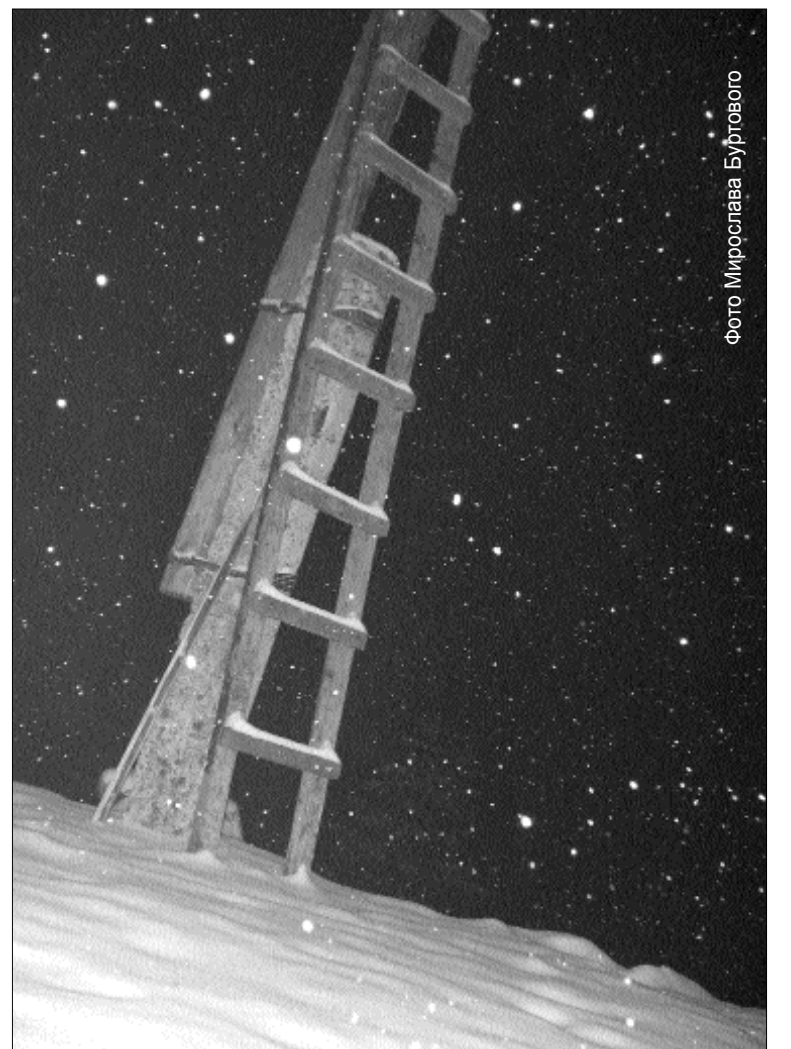

фото Мирослава Бургового

3 грудня 1923 року в Київському оперному театрі імені Т. Г. Шевченка відбувся літературний вечір, який став одним із заходів, присвячених зустрічі великої групи київських і харківських письменників під гаслом "На шляху до єднання". Змордована революцією і громадянською війною, голодом, холодом і тифами Україна почала оживати, і свого місця під сонцем шукали літератори. Журнал під назвою "Нова громада" (уявіть собі: "загальнокооперативний, економічно-науковий і літературно-мистецький селянський часопис") опублікував груповий знімок, на якому я нараховував 23 особи: 22 чоловіки й одна жінка; вони стали кісткою літературних студій "Гарт" і "Плуг". Майк (власне, Михайло) Йогансен сидить поруч із М. Хвильовим — вони добре розуміли один одного й тоді, коли йшлося про грандіозні перспективи комуністичної перебудови світу, і тоді, коли треба було обстоювати самотність української мови й літератури, захищати її від домашньої і московської ідеологічної жандармерії.

Народився Йогансен у передмісті Харкова восени 1895 року. Від батька успадкував працелюбність і гарну німецьку мову, від матері — Ганни Крамаревської — гостроносий профіль, блискучі очі, фотографічний портрет Шевченка, а також *Vrohnatur und Lust zum Fabulieren* (скромність і нахил до фантазій — так про це говорив батько). Вчився, а далі викладав у Харківському університеті і його Полтавській філії (історичний курс української мови). З автобіографії: "Уже бувши гімназистом, писав вірші — російською і німецькою мовами. Ці вірші не задовольняли і були спалені купно щось у 1916 році. Року 1918 почав писати вірші українською мовою і знайшов, що вони виходять природніше". Йогансен працював у різних жанрах, але в історії літератури лишився насамперед як поет. Жартував, відповідаючи на запитання анкети "Універсального журналу" (1929): "Не перемінивши своєчасно прізвища на "Грецюк" або "Стецюра", бисть замовчан від ширшої української критики". Насправді Йогансен був фігурою дуже помітною на літературному небосхилі; тримався, умовно кажучи, ближче до лівого флангу, але був саме поетом, а не "братською", і не мав схильності до епатажу й скандалів у стилі Семенка. Грав у футбол і теніс, полював на качок, палив люльку — і був симпатичний Олександрові Довженку, який на малював прекрасний портрет поета. Їхнє знайомство було плідним. Йогансен (разом із колишнім отаманом Юрком Тютюнником, якому радвала начебто вибачила війну проти більшовиків) написав сценарій для фільму "Звенигора". Ця стрічка була четвертою, яку зняв Довженко, — і першою, яка започаткувала його славу; поява фільму на екрані України (1928) стала справжньою мистецькою сенсацією. Герой картини — тисячолітній дід Невмирущий — упродовж життя шукає скарб для себе й людей. Реальний, символічний і фантастичний плани подій перетинаються начебто випадково й невпорядковано, а насправді творять потужну ауру народної і саме української поетики. Сценарний силует, збагачений потужною інтуїцією Довженка, почав жити новим життям; Йогансен із захватом спостерігав за фантазмагоричним дійством на білому екранному полотні.

Юрка Тютюнника невдовзі розстріляли; Довженка "в інстанції-

ях" уперше заіпозрили в "буржуазному націоналізмі"; Йогансенові ще не прийшла пора, і він писав, писав...

РЕМОНТ ЗЕМЛІ

"З днів буденних, з буденних людей//буде один//небуденний день..." Йогансен мав 22 роки, коли почалося те, що згодом назвали Великою і Жовтневою. Вочевидь, свідомо сприйняв якщо не ідеали (чи вони були?), то гасла революції — зрештою, як і багато формально освічених і душевно інтелігентних людей на теренах Російської імперії. "І п'ятикутню в душу вдушує печать..." Хто? "Не Александер, не

рив універсалу маємо лише одного українця Сосюру, а Йогансен і Хвильовий (Фітільов) є етнічними німцем і росіянином, скажемо, що власне з нього (а не з кремлівських директив) маємо хронологізувати те, що згодом назвали "українізацією України" і що насправді мало б стати просто свідомим українством. До слова, в 1923 р. Йогансен видав підручник "Український язык" (який, звісно, міг стати в пригоді лише тим, хто нашу мову насправді хотів знати).

У 1921—1923 роках публікуються поеми "Комуна" та "Революція" — місцями органічне, а місцями химерне плетиво космічних нот і буденних прозаїзмів, експериментів із ритмом і римою та класично-прозорих рядків. "І знаю я: із піснею Комуни//Я перейду поля й тисячоліття,//В полях пісень співатимуть баюни//І ввечері їм віритимуть діти". І поруч — через сторінку чи дві: "А ви, під чоботом черви//Рожеві і жовті,//Погасли вам лозунги,//Заялозено гасла,//Ви, що жовтий червень//Зробили із червоного жовтя,//Коли б час повернувся назад..." Індустріально-урбаністичні мотиви — неодмінна ознака тогочасної "просунутої" поезії — декорують вірші Йогансена, але часом "в лоб" і скучно, а часом сказати б, по-людськи. Маємо таке: "Споживається дев'ять про-

вимірів є штучним чи силуваним: Михайло-Майк є такий, який він є. Скупий на епітети й метафори традиційного звучання; схильний шукати й знаходити визначення і порівняння чи то занадто неточні, чи то занадто точні, але, сказати б, незручні для сприйняття, а часом — гідні драгувати: "Зубило під цвях зубами забивай, товариш"; "мов сон коня перед сосновим боєм"; "хворий з рукою на сивих очах"; "із-за рогу вагони, мов ворони"; "Тільки з снігу гола стерня//Підпирає за трупом труп"; "сказав комдив,//Слова зібгавши в жменю"; "мов невірний апостол,//Обіймаю осіку розп'яту"; "Батальйону нема. Є люди,//Що їх оце зарубають..."; "за лінію лісів гнав гоном потяг-пес". Додаючи до цього ламану ритміку, Йогансен наче веде читача зруйнованою дорогою, битим склом і цеглою, і то дуже швидко — власне, штовхає в плечі. Хочеться відпочити... І натрапляєш (радісно) на щось подитячому спокійне: "Ось іду по рейці і хитаюсь,//Чи дійду до краю, чи впаду...//Ліс ліворуч, мов зелений заєць,//Задивився на мою ходу". Але перепочинок закороткий, бо через дві строфи все стає не таким, як здалося: "Я іду по рейці і хитаюсь,//Чи дійду до віку, чи впаду,//Ліс спинився..."

Відповідаючи на запитання вже

багато насиченіша деталями, збагачена новими сюжетними колізіями, проте... Втім, обидва заплатили свою ціну за диверсійні наміри лишитися українцями в СРСР.

МЕРТВІЙ КРИЖЕНЬ

Ліричний герой Йогансена, сповнений революційного ентузіазму й залюбленості в словесну досконалість його поетичних віддзеркалень, був (насправді) гірким песимістом; раз по раз перо малювало на папері хроніку прийдешнього Апокаліпсиса. "Над полем сохлим//Мертві вітряки,//Немов хрести над віршем//Відзабути...//Ще гірша, о, ще гірша//Доля буде". Раз по раз романтизм поета (спочатку юнацький, далі — відверто запізнений) намагається для трагедійних візій прокласти русло в берегах правди і добра, від Нагірного казання до "загірної комуни", але надокучлива бадьорість зраджує: народжуються рядки, пояснити сюжетну сутність яких поет не може ні собі, ні людям: "Далеко в морі хилить кораблі//Латинський парус у вечірній ірїї,//— Овес росте і виростає в ліс,//Стопи страшні, змертвілі й сірі,//Гниють і з крахом падають на шлях...//— Росте овес край неба у пісках". Що це: сон, маячня, підсвідомі конфабляції в передчутті трагедії? Добігає кінця 1929-й; уже НКВД клопочеться довкола висмоктаної з канцелярської скріпки справи СВУ, але масштаби прийдешньої біди ще не окреслені. Йогансен у жовтневому числі "Літературного ярмарку" оприлюднює "Мисливську легенду". Плесо спить; очерет; над щетиною бору появляється Мертвий Крижень. Поволі він облітає озеро. У чорній воді тремтить трава. Залізни крила січуть очерет, на коліна падають лози. "І от стрілець починає бить,//Божевільними пальцями шукає набоїв,//Б'є і б'є, а Мертвий Крижень свистить//Усе ближче, все нижче над головою". Лишається більше трьох років до того дня, коли зневірений Фітільов-Хвильовий сам розстріляє себе. "І коли ранок встає, змучений всмерть//Борнею коло чорного бору,//Човен, води повний вщерт,//Качає тіло стрільця з пониклою головою,//Тіло стрільця, убитого вчора//З його останнього набою". Хвильовий сидів за письмовим столом, схилившись трохи вперед і набік; права рука звисала вниз, ліва лежала випростана на столі; на підлозі — маленький, дамський браунінг. Йогансен стояв біля телефону і нервово сіпав важіль апарата — телефон не відповідав. Смолич сказав: "Лікаря не треба... вже..." Через кілька місяців застрелився Скрипник.

Йогансена заарештували в Харкові 18 серпня 1937 року, засудили до страти і розстріляли 27 жовтня в Києві. Похований (імовірно) в Биківні. На допитах ні на себе, ні на інших нічого не наговорив. У гестапо мордували людей, щоб сказали правду, в НКВД — щоб збрехали, але не завжди виходило по-їхньому. Чи то була відчайдушна сміливість, чи просто відчай, на останньому допиті Йогансен заявив: "Арешти українських письменників є результатом розгубленості й безсилля керівників партії і радянської влади". "Ах життя моє — кругле, як м'яч,//Ти з яких зірвалось шківів?//Души мене. Кров'ю моєю пияч —//Так нікто тебе не любить".

• Володимир ВОЙТЕНКО

НАД ПОЛЕМ СОХЛИМ МЕРТВІ ВІТРЯКИ...

"Син Гервазіуса, я, Майк Йогансен, — прямий нащадок діда свого діда, що був писарем у селі Екау Митавської губернії — перші свої вірші вирізав ножем на дверях льоху. І хоч опускалося коріння мого генеалогічного дерева в сиву запорізьку старовину, перші вірші свої я вирізав на дверях льоху німецькою мовою і, мавши вже 9 літ, дуже розумно філософствував про старість і смерть. [...] Отже, я умру в 1942 році і, оселившись в царстві тіней, буду вести розумну бесіду з Гезіодом, Гайне і Сервантесом. Але я буду з ними говорити українською мовою, бо вірю, що наша квітчаста батьківщина є діамант у гроні вільних народів світу".

Майк Йогансен, Автобіографія (1929)

Наполеон, не Кант,//А слюсар по ремонту на Землі". Була революційна романтика, і було відчуття не лише своєї причетності, а й відповідальності за "ремонт". 1921-го року М. Йогансен, В. Сосюра і М. Хвильовий видають "Наш універсал", рядки його засвідчують настрої багатьох митців: "Не з негативною програмою руйнування того, що саме розкладається, ідемо ми торувати нові шляхи, а яко співці живої творчості пролетаріату, яко поети-піонери в яскравий світ — комунізм. [...] Наші лави крилаті спаюватимемо залізною дисципліною робочих ритмів і пролетарських метафор. У цьому попередники наші й пророки Шевченко і Франко. [...] Мову українську беремо, яко певний і багатий матеріал, даний нам у спадщину тисячолітніми поколіннями батьків наших — селянства українського". Зауваживши, що поміж трьох авто-

центів енергії,//Решту бухкають марно у хмарах...", але читаємо, як "син Гервазіуса" відчуває саме те, що можна відчути, але не можна розказати "у відсотках":

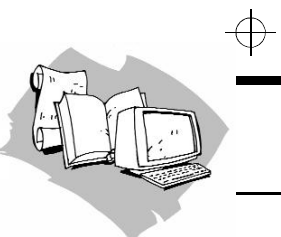
Гуркоче, свище і летить із краю в край, із краю в край. Підводиться і падає магніт. І виринає з пам'яті трамвай, На повороті хилиться й рипить і замикає. Виростає гай...

Машина мріє. Хилиться магніт. Хвильовий у цьому сенсі (як і взагалі) був категоричнішим — він уже бачив деморалізацію й машинізацію прийдешнього: "Скоро ми зовсім забудемо тиху задушевність і будемо не то машинізованими хижачками, не то хижими машинами" ("Повість про санаторійну зону"). Скидається на те, що поетика Йогансена вібує у двох вимірах — агітаційному й ліричному; при цьому не виникає враження (принаймні в мене), що один із цих

М. Йогансен. Портрет роботи О. Довженка

згадані анкети "Універсального журналу", Йогансен скаржиться: "Написав сценарій "Звенигора" і бисть старанно замовчан. Бисть обікрадене багаторазне і багатозначне від багатьох поетів". 1929-го року, коли публікувався цей текст, працелюбний поет ще не знав однієї дивної речі (про яку й досі нікто ніде не написав). Мова про те, що один із найперших його віршів "Балада про трьох хлопців" (1923) і три-чотири фрагменти з циклу "Балади про війну і відбудову" (1933) є і сюжетною, і лірично-емоційною канвою, по якій Ю. Яновський вишивав своїх уславлених "Вершників" (1935) (за що "бисть" проголошений живим класиком). Не йдеться, звичайно, про плагіат: сто сторінок прози не є еквівалентом двадцяти сторінок поетичних, проте... Утім, і Яновський — як Йогансен — заплатив свою ціну за щастя лишатися українцем в СРСР. Ідеться, звичайно, про плагіат; порівняно з віршами Йогансена проза Яновського на-

ДОНЕЦЬК ЗБЛИЗЬКА

Гарнюня козачка Роксолана

Забовваніли рудувато-червоні обриси териконів. Дрібні, незастигні хатки робітничого поселення промайнули за вікном авто. Моє серце закалатало швидше... Донецьк — місто, до якого досі прикуті тривожні погляди багатьох українців. Пам'ятаю, як минулої осені вимахувала перед облдержадміністрацією помаранчевою стрічкою, протестуючи проти "східної автономії", куди хотіли прилучити й мою рідну Дніпропетровщину. Який Донецьк сьогодні? Які там люди?

Місто шахтарів зустріло мене свіженькими біло-блакитними стрічками на деревах. Такі ж стрічки тріпотіли на деяких козацьких авто, що прибували на місце збору. Уздовж просторої алеї з пам'ятником Т. Шевченку вишикувалися дуже розмаїті вбрані козаки... Сполахані коні нетерпляче переступають ногами. Цікавий вітер розгортає важкі барвисті прапори прибульців із різних областей нашої Батьківщини. Козацьке свято в Донецьку — завершальний етап автоперегонів історичними містами — "Козацькими шляхами", маршрути якого з'єднали схід і захід України.

Від заклопотаних організаторів годі добути якихось коментарів. Тож роззираюся довкола. "500 років Кальміуській паланці", — читаю на невеличкому транспаранті в руці козака. Ага, от і винуватиця свята! Навколо історичної ролі цієї паланки поміж дослідників розгорнулися справжні наукові бої. За офіцій-

КРАЙ, КОЗАЦЬКИМИ ШЛЯХАМИ ПОМЕРЕЖАНИЙ

17 грудня в Донецьку відбувся з'їзд представників різних спрямувань козацтва України із нагоди відзначення 500-річчя виникнення українських козацьких поселень на території нинішніх Донецької та Луганської областей.

ною версією, місто Маріуполь на Донеччині засноване 1778 року новоросійським губернатором Чортковим. Ця ж дата вміщена на сучасному гербі міста. За іншою версією, місто засноване переселеннями з Криму греками 1780 року. За третьою — засновниками Маріуполя вважають запорозьких козаків, які мешкали тут у фортеці Кальміус, а після зруйнування 1775 року Нової Січі змушені були переселитися на річку Вовчу.

Поселення в гирлі річки Кальміус, згодом там утворили Кальміуську паланку, і є отими "українськими козацькими поселеннями на території нинішніх Луганської та Донецької областей", відзначенню

500-річчя яких (розпорядженням Президента України Віктора Ющенка від 19 липня 2005 року) присвячені урочисті заходи в Донецьку. Та не всі місцеві науковці погоджуються з необхідністю святкування...

Дивно, але не поділяють радості відродженої пам'яті деякі козаки. На думку отамана Катеринославського козацького округу міжнародного союзу козаків "Запорозька Січ" Геннадія Чумака, Катерина II "розігнала" Запорозьку Січ, бо то були розбишаки та бандити... Власне ж походження "катеринославці" ведуть від 1787 року, коли князь Г. Потьомкін (невдовзі перед зруйнуванням Січі він записався до "козацького товариства" під прізвиськом Григорій Нечеса) організував "своє" Катеринославське козацьке військо з колишніх запорожців і місцевих мешканців. Пригадалася комедія "Сон" Тараса Григоровича: "Землячки..."

Почувши російськомовну бесіду з козаками Потьомкіна, до мене підійшов дядечко з Артемівська, Бахмутського козацького полку. Правда, на його здивування, "агітувати" мене за державну мову не довелося. Суворої зморшки на чолі козака розгладилися, коли я радісно зашебетала до нього українською, пояснюючи, що у Дніпропетровську теж щодня нею спілкуюся. "Як добре, що Ви — наша", — підсумував один із місцевих журналістів, що деякий час уважно мене вивчав.

Донецьк продовжував дивувати. Із веселим вереском пробігла поряд гарненька дівчинка Роксолана, ховаючись від свого тата Василя Махненка, козака того ж,

Перед пам'ятником Кобзарю

Бахмутського, полку. Доки я фотографувала жваве козацьке янголятко, колона отаманів (її очолював голова Ради отаманів Українського козацтва при Президенті України Станіслав Аржевітін) попрямувала до пам'ятника Тарасу Григоровичу покладати квіти.

Гримнув урочистий марш, і козаки різних спрямувань рушили до головного проспекту. На мить виникла ілюзія єдності українського козацтва, про яку вже так багато говорено, та одразу ж і розпалася... Декілька "гілок" раптом виломилися з колони та посунули в різні боки. Спонтанелічана, я погналася за однією, більшою, як мені здавалося, але за рогом будинку "мої" козаки організовано сіли в автобус і від'їхали. Кинулась назад — проспект порожній...

Розмірковуючи, як діяти далі, я почула кроки справжнього велета в козацьких строях і чоботях, підкутих, судячи зі звуку, залізом. Зауваживши мою розгубленість, козак запросив під'їхати на своєму авто до місця урочистого зібрання. Від цього велета вистало спокійною силою і певністю. Навіть думки не виникло відмовитися. Сідаючи в машину, зауважила нашівку в нього на рукаві: "Єсаул. Кіровський курінь. Донецьке Військо Запорізьке". Могутні мозолясті руки легко три-

мали кермо. Простеживши мій погляд, він усміхнувся: "Я — коваль".

З'ясувалося, що Сергій Федорович Каспрук (так його звали) виготовив на замовлення кілька копій знаменитої Пальми Мерцалова, створеної ковалем Олексієм Мерцаловим і його помічником Шпарніним у 1896 році зі... звичайної рейки. Зображення цього шедевра прикрашає зараз герб Донецької області.

На моє прохання Сергій Федорович мовив кілька слів про себе. Йому сорок вісім років. У родині всі "рукасті", "головасті", кремезні та довговічні, як справжні запорожці. Його батько народився 1915 року в селі Вербова на Вінничині. Мати — 1909 року народження.

— Усі ми тут козаки. Дітьми бавилися в Запорозьку Січ, бігали козацькими шляхами, — розповідав коваль. Його вустами ніби промовляв могутній дух робітничого міста, величного в щирому пориванні добра і справедливості. Уявлення про справедливість у нас різняться. Бо нечасто ми, українці, спілкуємося між собою... Ходимо козацькими шляхами з відкритим серцем... Так, щоб і поділитися, і прийняти добро...

• **Ірина ШОВКОВЕЦЬ**, м. Донецьк

Могутній коваль С. Ф. Каспрук

Почесна варта

ГЛАС НАРОДУ

23 листопада 2004 р. я разом із тисячами прихильників В. Ющенка стояв біля Верховної Ради України, на Майдані, поблизу Адміністрації Президента України. Хотів лише одного: чимось допомогти В. Ющенку. І сьогодні я думаю так само. Він упрягся тягти важкого воза. Скільки вистачить сил, підпихатиму цей віз. Не треба мені ніякого багатства. Хочу лише, щоб ніхто не принижував національну гідність українців, не нав'язував їм меншовартість. Україна має бути Українською. Переконали, що на початку 90-х років ми мали дати оцінку комуністичному правлінню і комуністичній ідеології на загальнодержавному рівні. Міжнародна спільнота засудила фашизм, і німці побудували достойне життя. Чорна доба комуністичного минулого знову і знову нагадує про себе, збудує наше суспільство. Дуже актуально сьогодні стає мудра думка В. Базилевського: "Нам треба мати мужність зазирнути у прірву свого минулого,

ДІЛА ДОБРИХ ОНОВЛЯТЬСЯ, ДІЛА ЗЛИХ ЗАГИНУТЬ

вжахнутися ним і знайти в собі сили не повторити його. Не пройшовши чистилища, не наблизитися до раю. А без цього консолідація суспільства неможлива". Я заглянув у цю прірву і зробив висновок, що потрібно і всюди займати національно свідому позицію. Ніколи ні в якій партії не перебував до березня 2005 р. Нарешті знайшов свою рідну українську ідеологію, національну ідею на основі вчення Т. Г. Шевченка. З погляду цієї ідеології можна зрозуміти різні процеси, що відбуваються, робити правильні кроки в майбутнє. Кожна нація хоче мати свій дороговказ. У нас немає державного ідеологічного стрижня, який був би орієнтиром для всіх. Сьогодні так звана політична боротьба більше схожа на отаманство, на анархію. Куди заведе нас це отаманство? Авантюрна ідеологія багатьох сіє ворожнечу і розбрат, дуже помітний розгул антиукраїнських, антидержавних сил. Відомо, до чо-

го довело Україну отаманство в 1918—1922 роках. М. Грушевський після жовтневого перевороту в Росії заявив, що треба підтримувати Радянську Росію, бо мав також соціалістичну орієнтацію. Тільки тоді, коли ленінські банди спалили його будинок, він заявив зовсім протилежне: "У цьому полум'ї згоріла моя довіра до Радянської Росії". Умілим і знаючим державником був С. Петлюра, але він, як і В. Чорновіл, не знайшов підтримки в Україні. Стара трагедія повторюється в нових іменах. У багатьох політиків помітна відсутність державного розуму, переважає, особисте бажання влади.

Помаранчева революція запрограмувала оновлення всього нашого життя. Із маленької перемоги кожного з нас склалася велика перемога всіх. Майже 92% моїх односельців проголосували за В. Ющенка. Про який інший вибір можна було думати, коли планувалося вкинути країну в подальше погра-

бування і зубожіння українського народу, у вир ворожнечі й розбрату? Всі бачили, що "над дітьми козацькими поганці панують", але багато хто не зайняв єдино правильної національно свідомої позиції.

На жаль, президентські вибори показали, що сьогоднішня Україна — це масове зрадництво і продажність. Знаменує, що в цій великій боротьбі світоглядів разом ми перемогли, зруйнували непробивну стіну цинізму, зневаги, хамства, зухвальства, шельмування "маленького українця". Ми — вистояли. Долю України вирішив "зашуганий" злиднями й убогістю "народ отой убитий", бо "в його гарячих жилах", за словами Василя Симоненка, "козацька кров пульсує і гуде!", бо саме він є, як записано в Конституції України, єдиним джерелом влади. Народ підвівся з колін і заявив, що не запроданці, зрадники, пристосованці й інші негідники вершитимуть його долю. Хіба сьогодні допустимо, щоб

ідол ката нашого народу перебував у центрі нашого життя? Василь Симоненко гнівно запитує: "Де зараз ви, кати мого народу?"

А ці кати в нас утілені в ідолах-пам'ятниках чужинцям-загарбникам, зрадникам-землякам, ординцям каральних і репресивних органів.

У центрі українського життя українці хочуть бачити національні пам'ятники часів Київської Русі, козацької доби, визвольних воєн, велета українського духу Т. Шевченка.

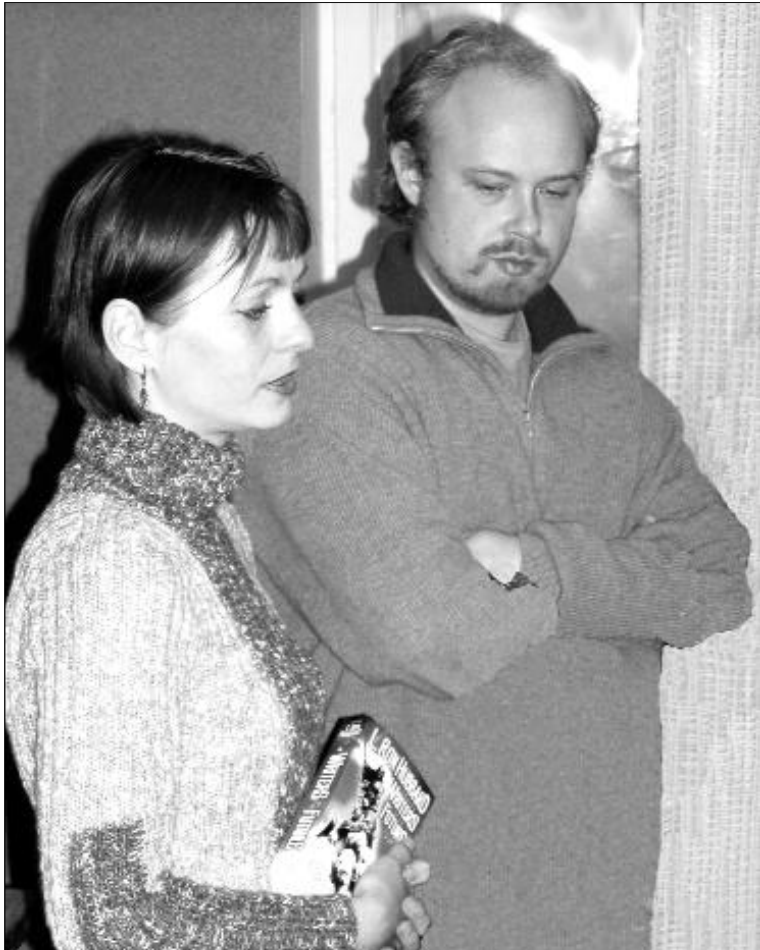
Нам потрібно зорієнтуватися на людину-будівника, що побудує національно свідоме, гармонійне суспільство, сформує саму себе, реалізує справжнє національне відродження.

Слава нашій рідній Україні!

• **Іван БОНДАРЕНКО**, с. Вербівка Кам'янського району Черкаської області

МИСТЕЦТВО І КОРДОНИ: УЯВНІ І РЕАЛЬНІ

— Яким чином Ви втрапили на цей знаменитий конкурс?

Ольга Мадяр: Конкурс і справді в усьому світі має солідне реноме. Але в Україні про нього нічого не відомо. Лише завдяки Інтернетові я знайшла англійську інформацію. Згідно з умовами, відіслала три чорно-білі графічні роботи, успішно пройшла півфінал, тоді мені надіслали оповідання англійською одного з переможців-письменників, я намалювала ілюстрацію і відіслала поштою. І раптом приходить повідомлення, що я стала фіналісткою-переможцем і мене запрошено на тиждень в Америку на почесну церемонію нагородження, а також на тижневий семінар — тобто на розкіш спілкування. Зазвичай церемонія нагородження відбувається в Лос-Анджелесі — у Голлівуді, але цього разу американці вирішили зробити ще крутіше — церемонія нагородження проводиться у тільки-но створеному музеї фантастики в Сіетлі. Але ми туди не потрапили!

— Чому?

— Американське консульство не дозволило. Там вирішили, що ми з Олексієм Парамоновим потенційні емігранти. Саме з таким формулюванням нам видали довідку. Ні клопотання американців-організаторів, ні клопотання Міністерства культури України не допомогли.

Коли я йшла в американське консульство на співбесіду-інтерв'ю, уже знала, що неодруженому Олексію Парамонову відмовили. Я дуже ретельно підготувалася: взяла свідоцтво про одруження, свідоцтво про народження дитини, довідку про доходи мого чоловіка-відеоінженера, який за нашими мірками непогано заробляє, довідку про те, що я власниця земельної ділянки, що в мене одинока мама тощо. Але нічого не допомогло.

Усі призи ми отримали поштою. Їх, до речі, нам довго не видавали, бо трапилася якась бюрократична плутанина.

Запрошення, на щастя, залишається дійсним. Може, наступного року пощастить поїхати.

— Олексію, а як Ви сприйняли такий похмурий поворот долі?

Олексій Парамонов: Вийшов із консульства і викинув ту довідку. Я цим особливо не переймався, бо

вважаю, що перемога у будь-якому конкурсі не є трампліном, з якого одразу стрибнеш до зірок, усе в сучасному світі відбувається поступово, діють закони арт-бізнесу, в який дуже важко пробитися завдяки якійсь одній акції. Це не повинно засмучувати художника, треба просто працювати, постійно себе утверджувати, робити багато виставок. Шкодує лише за тим, що не зміг подивитися іншу країну.

— А щось у Вашому статусі змінилося після того, як Ви стали переможцем? Україна Вас пригорнула?

О. П.: Розумієте, ходити і кричати, що я виграв конкурс Рона Хаббарда і на цій підставі вимагати якісь солідні замовлення — не етично. Головне, що мої картини подобаються у нас і що їх зрозуміли на Заході.

— Чому Ви обрали фантастичний напрямок?

О. П.: Узагалі-то мій напрям можна назвати символізмом, ще я називаю його соцреалізм, тобто, соціальним реалізмом. Хоча, звичайно, це жарт. Я не прив'язаний ні до яких "ізмів" і показую в своїх картинах те життя, яке бачу. Зупиняюся тільки на фантастиці, зрозуміло, не збираюся.

Як казав Бальзак, художник повинен розмірковувати з пензлем у руках. Я не можу стверджувати, що обрав фантастику чи символізм, то-

Ольга Мадяр "Острів Сіам"

А чи знаєте Ви, шановний читачу, що і серед художників є свої "оскароносці"? Тобто існує вельми престижний міжнародний конкурс Рона Хаббарда в Америці, перемога в якому прирівнюється до кінематографічного "Оскара". І от нещодавно відбулася сенсація — на останньому конкурсі (переможиці, до речі, визначаються анонімно) серед дванадцяти лауреатів виявилися троє молодих українців — кияни Ольга МАДЯР, Олексій ПАРАМОНОВ і полтавець Юрій БОБРИКОВ.

Із першими двома у нас відбулася бесіда. Але спочатку — кілька слів про сам конкурс, що називається "Письменники майбутнього" й "Ілюстратори майбутнього". Хаббард, будучи найпопулярнішим фантастом (автором, до речі, "Діанетики"), знав, як складно письменнику-початківцю пробитися, тому заснував цей конкурс саме для того, аби допомогти молодим авторам. Він також розумів, що не менш складно художникам-ілюстраторам. Тому й з'явився конкурс-тандем, де письменник і художник ідуть пліч-о-пліч.

Судді на цьому конкурсі — виключно світові зірки, живі легенди. Із художників: Боб Еглтон і Френк Фразетта. З письменників — Фредерик Пол, Енн Маккефрі, Хол Клемент, Роберт Сильверберг, їх заслужено вважають класиками світової фантастики.

Конкурс Рона Хаббарда — це грошові призи, безоплатний проїзд і проживання, екскурсії, майстер-класи. А ще — церемонія нагородження, телебачення, преса, голлівудські кіно- й музичні зірки, у фіналі реально можна познайомитися з Шерон Стоун, Томом Крузом, Джоном Траволтою, Чіком Коріа...

Але всього цього наші лауреати не побачили, бо їх до Америки не пустили. Однак усе по порядку.

му що це модно і продається. Я маю те, що мені подобається. І не люблю, коли на виставках художники декларують промови-концепції. Рембрандт або Репін ніколи не проголошували якихось концепцій, а ту маячню, яку казав Сальвадор Далі, зараз ніхто не згадує, пам'ятають тільки його картини.

— Пані Олю, а чому Ви взяли участь у конкурсі саме наукової фантастики?

О. М.: Якби я знала загалом, які є міжнародні конкурси, то і в них узяла б участь. Але річ у тім, що в Україні це майже секретна інформація. Про інші конкурси я просто не знаю. Хоча, певно, Міністерство культури повинно таку інформацію відслідковувати й оприлюднювати, аби піднімати вітчизняними талантами реноме країни.

Як професіонал-ілюстратор, я маю вміння малювати все, наприклад, проілюструвати казку, підручник математики або телефонний довідник...

Мені здається, що на початку ХХ століття говорити про стилі і напрями було доцільно, а в ХХІ столітті це втратило сенс, зараз не існує навіть моди в одязі, є певний дизайнер, що уособлює певний напрямок. Тобто очевидна персоналіфікація.

О. П.: У принципі це питання не художника, це питання глядача, а взагалі, це — питання часу. Художник не повинен замислюватися про стиль, він повинен просто малювати.

О. М.: Відсилаючи роботи на конкурс, я навіть не думала, що їх визнають як фантастичні. Але так сталося.

— Хоч що б там казали, але Ваші твори фантастичні, містичні, є в них певна магія...

О. П.: Головне, щоб у них не

Олексій Парамонов "Ходіння по водах"

було штучності, висмоктаності з пальця. Східний мислитель Ошо висловився: "Люди здатні аплодувати феєрверку, а не сходу сонця".

Щодо магії і підсвідомості, то цю тему дуже розкручував згадуваний мною Далі. Але мені здається, що він обманював не стільки себе, скільки глядача. Це все були рекламні ходи. У багатьох його картинах є настрої, їх цікаво розглядати, але іноді не зрозуміло, що він хотів сказати. Коли його запитували, Далі відповідав, що то його підсвідомість малювала, він сам не знає, що це таке. Я ж у мої картини закладаю певні ідеї і мені важливо, щоб вони були зрозумілі людям: українцям, іноземцям, освіченим і не дуже, білим, чорним, жовтим... Головне, щоб люди мене розуміли, і разом із цим не хочу опускатися до рівня плаката.

До речі, я своїх картин не моделюю і не конструюю. Зазвичай приходить якась ідея в готовому вигляді, залишається тільки перенести на полотно.

О. М.: У мене, певно, все відбувається навпаки. Я йду від асоціацій: від почуття фрази, від музики... Якось я почула слова "острів Каліпсо", асоціацію, що виникла, виклала на акварельний папір, зробила роботу. Тобто я починаю інтуїтивно малювати сама не знаю що. І потім раптом виходить щось цілісне. Я ніколи не тримаю всієї картинки в голові одразу, я так не бачу.

— Чи повинен сучасний молодий художник бути також шоуменом, менеджером, аби просувати свою творчість в умовах України, де митець, як правило, не може собі дозволити власного агента?

О. П.: Мені здається, це треба робити, але щоб шоу-бізнес не виходив на перший план, тобто, коли

наріжним каменем стає розкрутка, а не робота.

О. М.: На жаль, сучасна дійсність вимагає цього, але не всім талановитим людям дано бути шоуменами і продюсерами. Щасливчики вибиваються в перші ряди.

У будь-якому разі вважаю, що в сучасній Україні вкрай потрібно більше приділяти уваги художникам. У нас дуже сильна образотворча школа світового рівня. А спонсорують, як правило, співаків і спортсменів.

О. П.: А я вважаю, що художникам не треба приділяти ніякої уваги, особливо з боку держави. Бо якщо розпочнуться якісь державні програми, потечуть якісь кошти, то ми знову повернемося до Спілки художників, до закупівельних фондів і до блату.

Наші люди люблять мистецтво і хоч живуть не дуже добре, але витрачають гроші на картини. Якщо вся Україна буде жити краще, а люди, відповідно, заможніше, то це й буде підтримка для художників. Люди не дурні, вони розуміють, де картина зроблена з душею, де мистецтво, а де просто піар, кіч і "злоба дня" — аби тільки продати.

О. М.: А я не згодна з тим, що художникам не треба приділяти ніякої уваги. До революції Терещенки брали на повний пансіон талановитих людей, забезпечували полотном, пензлями, фарбами, організували виставки. І виростили великі художники. А нині що? Я вважаю, що свої повинні любити своїх, і це має бути державною політикою. Так в усіх цивілізованих країнах робиться. Ну, хоча б започаткували нові всеукраїнські конкурси для художників...

• Володимир КОСКІН

СУЧАСНІ КОМПОЗИТОРИ

ВОЛОДИМИР РУНЧАК: СПРОБА САМОАНАЛІЗУ

Композитор, диригент і музично-громадський діяч Володимир РУНЧАК — визначна постать у житті сучасного українського музичного мистецтва. Він — чи не єдиний митець, представник, так би мовити, молодого покоління музикантів, творчість якого відома не тільки в Україні, а й далеко за її межами — у Німеччині, Франції, Росії, Польщі. Його твори друкують такі престижні видавництва світу, як “4’33” (Німеччина), “Agenda edizioni musicali Bologna” (Італія), “Sordino” (Швейцарія), бібліотека камерного хору “Київ”, записують фірми звукозапису: “Aurophon”, “Stadt Witten” (Німеччина), “Cambria” (США). До того ж Володимир Рунчак — відомий пропагандист сучасної музичної творчості, за ініціативою якого в Україні вперше прозвучали окремі оркестрові композиції композиторів-класиків ХХ століття: Е. Вареза, А. Веберна, Л. Ноно, Д. Шостаковича.

Нещодавно у стінах Національної філармонії України за підтримки Національної всеукраїнської музичної спілки й акціонерного товариства “Банкомзв’язок” відбувся авторський вечір композитора Володимира Рунчака, де у виконанні яскравого музиканта, заслуженого артиста України, лауреата міжнародних конкурсів Павла Фенюка прозвучали твори: соната № 1 “Passione”, симфонія “Страсті за Владиславом” (партію фортепіано виконав Володимир Ворончук), сюїта № 2 (Українська) “Три фольклорні п’єси”, quasi-соната № 2 “Музика про життя”, спроба самоаналізу і сюїта № 1 “Портрети композиторів”, створені автором для баяна. Неповторність, самобутність і багатогранність таланту творця, у якому прагнення до оновлення музичної мови, стилістики та привнесення у музичне мистецтво свіжих цікавих ідей гармонійно поєднуються з суто національним фольклорним началом. Усе це разом із філігранною технікою, тонким відчуттям музики й безмежним артистизмом талановитого виконавця змусило, м’яко кажучи, не зовсім звиклу до сміливих новинок і винаходів сучасного мистецтва публіку підвестися з гучними оплесками, що плавно перетворилися на бурхливі овації.

Не дивлячись на величезний успіх і світове визнання, якими можуть похвалитися хіба що такі метри сучасної композиторської школи України, як Мирослав Скорик, Валентин Сильвестров і Євген Станкович, у житті Володимира Рунчака виявився приємною й симпатичною людиною, цікавим співрозмовником та ерудованим музи-

ту” для баяна, пізніше перейменовану мною на “Три фольклорні п’єси”, які Ви мали нагоду почути на авторському концерті. 2003 року на Міжнародному конкурсі у Польщі (м. Санок) цей твір отримав Гран-прі. Нині, можна сказати, репертуарними стали композиції з сюїти № 1 “Портрети композиторів”, першим виконавцем на великій сцені яких став Павло Фенюк. Саме для цього чудового музиканта у 2003 році я написав “Музику про життя”, спроба самоаналізу (quasi-соната № 2).

— Наскільки мені відомо, Ви, окрім композиторської творчості, безпосередньо займаєтесь організацією масштабного проекту “Нова музика в Україні”, де у виконанні ансамблю з однієюменною назвою, художнім керівником і головним диригентом якого Ви є, можна почути цікаві зразки сучасного музичного мистецтва.

— Завдяки власній ініціативі, підтримці Національної всеукраїнської музичної спілки, яку очолює легендарна постать вітчизняного мистецтва Анатолій Тимофійович Авдієвський, та сприянню таких організацій, як німецький “Гете інститут в Києві”, “Французький культурний центр”, швейцарська “Pro Helvetia”, посольства Швеції, Норвегії, Естонії, Фінляндії, Польщі, вдалося створити цей проект. У його рамках поряд зі зразками зарубіжної музики, що не виконувалися у нас раніше, зву-

чаті твори сучасних українських композиторів. Мені дуже приємно, що кожен із таких концертів збирає повні зали слухачів, а також відзначається підвищеною увагою преси й телебачення. Мабуть-таки українцям не байдужа доля сучасної музичної культури.

— Так, це справді приємно, незважаючи на ті складні умови, в яких вимушене виживати вітчизняне мистецтво...

— На жаль, в Україні, у зв’язку з нестабільним економічним становищем, сучасну українську музику доводиться чути з кожним роком усе менше. Насправді, кожен рік у консерваторіях країни випускаються десятки молодих композиторів, імена більшості яких так і залишаються невідомими. І в цьому — провина не тільки держави та її керівництва. Переважна більшість молодих митців, опинившись за стінами консерваторії, як правило, одразу вступають до Спілок композиторів, а потім довіро й терпляче чекають своєї черги...

На мою думку, минули ті часи, коли хтось щось повинен тоді дати тільки тому, що ти вважаєш себе геніальним. Справа у твоїй особистій ініціативності, у прагненні відбутися як митець і зробити щось важливе, перш за все, на користь державі та людям. От саме тому я вважаю і завжди, на диво колег, так вважав, що не звання й заслуги прикрашають особистість, а ті високі досягнення у мистецтві, які можна вписати на рахунок того чи іншого композитора та виконавця. У нас, на жаль, поки що в мистецьких колах збереглася ця дещо, на мій погляд, застаріла система оці-

нювання творчих заслуг митців, чого, наприклад, не існує в закордонних сусідів.

— Нещодавно про це відкрито заявив відомий рок-музикант Олег Скрипка, який публічно відмовився від присвоєного йому звання заслуженого артиста України.

— Сподіваємося, що з часом мистецтво буде творитися тільки заради мистецтва, а не за якісь матеріальні блага та вигоди.

— Цікаво, Володимире, хто серед композиторів сучасності Ваш кумир?

— Я, як і кожен музикант, виховувався на шедеврах всесвітньої класики Й. С. Баха, В. А. Моцарта, Л. Бетховена... Серед сучасних українських композиторів, близьких мені, могу назвати М. Скорика, Е. Станковича, “раннього” В. Сильвестрова, серед російських — А. Пярта, С. Губайдуліну, зарубіжних — П. Булеза, К. Штокгаузена. Кожен із цих митців, не дивлячись на неприйняття сучасниками і заборони минулих тоталітарних режимів, залишалися вірними собі та своїм ідеалам. Минув час, і їхні імена визнав увесь світ, вони піднялися просто на недосяжну висоту. А де зараз ті українські й російські музиканти, що сліпо дотримувалися норм і статутів минулої радянської влади та отримували за це титули й різного роду нагороди? Отже, справжній митець ніколи не повинен лякатися проблем і труднощів, які створює йому життя, адже на нього Господом Богом покладене високе та відповідальне завдання — служити мистецтву.

— І на завершення розмови, скажіть, будь ласка, які у Вас плани на майбутнє?

— Планую провести в грудні серію концертів у Харкові, Москві, Луганську з подібною до згаданого авторського вечора програмою і з таким же складом виконавців. Також у наступному сезоні на меті є створення цікавих проектів спільно з Польським інститутом в Україні, Гете інститутом, посольствами Фінляндії та Росії, які, сподіваюся, пройдуть у концертних залах столиці і багатьох міст України.

— Дякуємо за цікаву розмову. Успіхів Вам у подальшому творчому житті та багато свіжих і яскравих ідей!

• Сторінку підготувала
Олександра ТИМОЩУК

АФІША

Невблаганно швидко добігає до свого завершення 2005-й рік. Ці останні дні напередодні свят, як завжди, видаються найважчими — стільки справ і проблем, які обов’язково потрібно владнати, вирішити до початку Нового року. Щоб у цьому повсякденному виборі подій не загубилося таємниче відчуття очікування свята з ялинками, яскравими іграшками, шампанським та обов’язково світлими надіями на майбутнє, Театр опери та балету, Філармонія та інші концертні зали Києва в оці останні сім днів пропонують мешканцям і гостям столиці цікаву концертну програму:

У Національній філармонії України 30 грудня відбудеться завершальний у цьому році концерт за участю гості з Японії Ізумі Гото (фортепіано), що виконає у супроводі “Київського камерного оркестру” під орудою народного артиста України Романа Кофмана композиції Й. Гайдна, В. А. Моцарта, А. Шнітке.

Насправді святковим в останні дні 2005 року обіцяє бути репертуар Національної опери України імені Т. Г. Шевченка: 29 грудня о 19.00 відбудеться “Новорічний Штраус-концерт”, де у виконанні симфонічного оркестру Національної опери України під орудою заслуженого діяча мистецтв України Германа Макаренка прозвучать популярні твори Й. Штрауса: увертюри, вальси, марші з “Летючої миші”, “Бажання співати”, “Сільської польки”, “Циганського барона” тощо.

Шанувальників оперного жанру театр запрошує 30 грудня о 19.00 на спектакль “Кармен” безсмертного автора Ж. Бізе. Серед виконавців опери такі відомі співаки, як народний артист України Олександр Востряков, народна артистка України Тетяна Анісімова, заслужена артистка України Ірина Семененко, заслужений артист України Петро Приймак, Олег Сичов та інші.

Традиційно 31 грудня напередодні Нового року о 12.00 та 19.00 відбудеться чарівний балет незабутнього майстра класичної музики П. І. Чайковського “Лускунчик”. Яскравість казкового сюжету, барвистість декорацій, неперевершене розмаїття костюмів та образів поряд із неземною красою музики і бездоганним виконанням представників балету здатне захопити й перенести в ту неповторну атмосферу Новорічного свята будь-якого глядача.

кантом, який тонко, зі знанням справи розмірковує про концепцію власної творчості та роль музичного мистецтва в сучасному житті.

— Як відомо, Ваші, Володимире, творчі інтереси доволі широкі — від створення музики для симфонічного та камерного оркестру, хору до циклів інструментальних, вокальних творів. Скажіть, будь ласка, чому в програму цього авторського вечора ввійшли композиції саме для баяна соло і в супроводі фортепіано?

— Насправді тут немає нічого дивного, адже мій тернистий шлях у засвоєнні основ музичного мистецтва починався з навчання гри на баяні. Пізніше, уже студентом Київської консерваторії по класу баяна, я також здобув диригентську освіту, а потім вирішив присвятити себе композиторській творчості й закінчив композиторський факультет цього ж ВНЗ.

Уже на той час у моєму доробку були твори, які після майже двадцяти років забуття отримали найвищі нагороди на багатьох міжнародних композиторських і виконавських конкурсах сучасності. Така доля спіткала “Українську сюї-

НОВИЙ РІК КРОКУЄ ПЛАНЕТОЮ

Приходять зимові свята. У наших оселях "виростають" ялинки, всі в іграшках, прикрасах, намистинках. Під цим вічнозеленим деревом дітлахи знаходять подарунки, що їх приносить Дід Мороз.

А яке дерево прикрашають діти там, де постійно літо? Хто приносить їм подарунки? Як в інших країнах святкують Новий рік?

У **Хорватії** зі святом дітей вітають святим Микола і свята Луція, одягнена в довге біле вбрання, із кочергою та вилами. Слухняних дітей обдаровує святий Микола, а неслухняних — лякає свята Луція. У **Югославії**, у сербів і словенців, святий Микола вночі наповнює подарунками кошки, виставлені задалегідь на підвіконня. І що цікаво — в кожному кошику лежить яблуко, з якого стирчить лозина: прозорий натяк для неслухняних дітей.

У **Швейцарії** мешкають і католики, і протестанти. Тож по домівках католиків ходить святий Микола, одягнений, як єпископ, у довгу мантію та червону митру на голові, і поздоровляє дітей зі святом. А в оселі, де мешкають протестанти, приходить звичайний старий дідусь із білою бородою, у простому селянському вбранні й обдаровує дітей солодощами і горіхами.

Добре, коли зима як зима, — з морозом і снігом. А що робити, коли немає ні морозу, ні снігу? Але й тут є вихід.

Скажімо, в **Австралії** — спека неймовірна, на термометрі +35°C. Та свято все ж відбувається. На дитячі майданчики завозять білий штучний

ком, батечком Фуетаром. Слухняних дітей обдаровує гостинцями Миколай, а неслухняних карає батечко Фуетар.

На **Кубі**, де немає ні ялинок, ні морозу, прикрашають будь-яке дерево, а під нього ставлять старого лялькового солдата народної міліції — довгобородого, із лантухом подарунків за плечима. А коли годинник б'є дванадцять, кубинці наповнюють келихи водою і виплескують її через відкриті вікна на вулицю на знак того, що старий рік добре закінчився, і вони бажають, щоб і Новий рік був ясным і чистим, як вода.

У **Голландії** діти вірять, що святий Микола (Санта-Клаус) приїздить на священному коні. Тому вони кладуть у черевик, давно вже приготований, трохи соломи і свіжу моркву для священного коня, а вранці у ньому знаходять подарунок.

У **Бельгії** свята відбуваються особливо яскраво у урочисто. Рано-вранці святий Микола з довгою сивою бородою, у довгій червоній сутані та єпископській мантиї, зі здоровою митрою на голові й золотим посохом у руці підпливає на пароплаві до берега. Його супроводжує слуга-мавр, Чорний

ми або кизилівими паличками, прикрашеними намистом, стрічками й квітами. Колядники бажають людям щастя, добра, достатку, а за це отримують ласощі, печиво, горіхи та гроші. У **Болгарії**, коли родина збиралася за святковим столом, на три хвилини гасять світло, ці хвилини називають хвилинами новорічних цілунків.

У **Японії** відзначення Нового року пов'язане зі старовинним звичаєм, за яким напередодні свята треба весь день гуляти надворі, а опівночі, коли дзвони храмів відбивають 108 ударів, лягати спати. Але наступного дня слід обов'язково встати до світанку, вийти на вулицю й зустріти схід сонця на Новий рік. Тільки після цього починається справне свято, і навіть полісмени цього дня одягаються Санта-Клаусами і такі кумедні регулюють вуличний рух.

А от у **Бірмі** зустрічають Новий рік так. Там він припадає на найспекотнішу пору. Тому на вулицях міст і селищ не тільки родичі й друзі, а навіть незнайомі люди обливають один одного водою — з голови до ніг.

Китайський Новий рік святкують у лютотому. Там замість ялинки — мандаринове дерево. Його "вдягають" у "золоті монети". Ці

"лаки мані" — "гроші удачі" — можуть бути справжніми або шоколадними. Їх кладуть у червоні конверти — "ампау" — і розвішують на гілках мандаринового дерева, вирощеного в горщику.

Мандаринове дерево та гілка з фіолетовими квітами є звичним подарунком у Китаї на Новий рік.

У **Іспанії й Португалії** 28 грудня — "в день Святих невинних немовлят" — дітям дозволяють будь-які жарты, витівки й пустощі; можна навіть насміхатися над дорослими: вішати їм на спину різні папірці зі смішними написами й малюнками, кидатися порожнім гаманцем тощо. Цього дня також влаштовують вуличні маскаради.

На півдні **Німеччини** дітям дозволяється жартома бити дорослих лозиною, і за всі ці витівки малюки ще й отримують нагороду — горіхи, печиво, інші ласощі.

Традиції святкування Нового року на всіх континентах різні. Але в усьому світі люди чекають у наступному році здійснення мрій і цього ж бажають усім своїм близьким і друзям.

Олеся ДЗИРА

Фото Оксани ЦЕАЦУРИ

сніг, з якого можна зіптити і снігову бабу, і Діда Мороза. З'являється і святий Микола — приїздить на візку, запряженому шістьма білими кенгуру, і дарує дітям подарунки.

На **Філіппінах**, де також спекотно й немає снігу, святий Микола та герої вистави закликають дітей до казкових палаців льодового парку (з несправжнього льоду) і там дарують їм подарунки.

Дітлахам **Іспанії** приносять подарунки Санта-Клаус, а з ним трое королів-звіздарів із країн Сходу: Каспар, Балтасар, Мельхіор.

У **Італії** малюків вітає добра фея Бефана, яка приїздить на віслоку, нав'юченому мішками з подарунками. Прив'язавши тварину біля дому, вона сама відмикає двері золотим ключиком і кладе подарунки дітям у черевички, звечора виставлені біля дверей. Також в Італії є традиція викидати перед Новим роком старі меблі через вікна.

У **Франції** святий Микола ходить по домівках зі своїм помічни-

ком, батечком Фуетаром. Слухняних дітей обдаровує гостинцями Миколай, а неслухняних карає батечко Фуетар.

Але свято — не лише поздоровлення і подарунки: майже в усіх країнах воно не минає без карнавалів, гулянь і колядок. У **Італії, Іспанії, Португалії, Угорщині й Албанії** підлітки ходять з макетами — так званими "різдвяними яслами", де в дерев'яній скрині встановлюють фігурку святої Марії, святого Йосипа та Христа-немовляти, зроблені з глини або картону. У нас, в **Україні** й у багатьох слов'янських землях молодь, колядуючи, посилає подарів оселі зерном. А в **Болгарії, Греції** і колишній **Югославії**, колядуючи, постукують зеленими гілка-

СЛОВО Провітти

Засновник:
Всеукраїнське товариство "Провітти" імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

Заступник
головного редактора
Марія ЛИТВИН
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
278-63-69

Відділ мови
Олександра ТКАЧ
270-55-57

Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ просвітнянської роботи
Ольга СКРИПІНА
279-49-47

Літературний редактор
Тамара МАРТ
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail:
slovo_prosvity@ukr.net

http://
slovo.prosvita.com.ua

Індекс газети
"Слово Провітти" — 30617

Видруковано з готових фотоформ на комбінаті "Преса України" у середу.
Зам. № 3301252

Загальний наклад — 30800

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій посилання на "Слово Провітти" обов'язкове.

Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги:
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на 1 рік — 37,86 грн.